

LUT School of Business and Management

Kauppätieteiden kandidaatintutkielma

Talousjohtaminen

**ULKOMAISET SUORAT SJOITUKSET ENGLANNIN
VALIOLIIGAAN**

**FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN
THE ENGLISH PREMIER LEAGUE**

päivämäärä 5.1.2020

Tekijä: Joonas Bräysy

Ohjaaja: Henri Hussinki

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Joonas Bräysy
Tutkielman nimi:	Ulkomaiset suorat investoinnit englannin Valioliigaan
Akateeminen yksikkö:	School of Business and Management
Koulutusohjelma:	Kauppätiede / Talousjohtaminen
Ohjaaja:	Henri Hussinki
Hakusanat:	Ulkoinen suora investointi, FDI, Valioliiga, Jalkpallo

Tässä tutkielmassa selvitetään laadullisin menetelmin Valioliigajoukkueisiin tehtyjen ulkomaisten suorien investointien motivaatiotekijöitä ja niiden vaikutuksia. Valioliigasijoitusten motivaatiotekijöitä verrataan yleisiin FDI-teorioihin ja pyritään löytämään teoriaa, joka olisi puhtaasti sovellettavissa Valioliigamarkkinoilla.

Aineistona tutkimuksessa käytetään sekä laadullisia- että osittain määrällisiä lähteitä. Aineistoon kuuluu pääsääntöisesti palkittua tutkivaa kirjallisuutta, tieteellisiä artikkeleita, vuositilastoja sekä niistä tehtyjä analyyseja. Tutkimus suoritetaan laadullista aineistopohjaista eli grounded theory-menetelmää käyttäen, koska se soveltuu hyvin vähäisesti käsiteltyjen tai uusien ilmiöiden tutkimiseen.

Tutkielman tuloksissa käy ilmi, ettei Valioliigajoukkueisiin kohdistuneet ulkomaiset suorat sijoitukset ole kaikki yksiselitteisiä motivaatiotekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksessa havaitaan, että sijoituksen tekevän tahon kansallisuudella on yhteys ulkomaisen investoinnin motivaatiotekijöiden kanssa. Tutkimuksen tuloksista on pääteltävissä, että tunnettua OLI (Ownership, Location ja Internationalization) -paradigmaa voidaan soveltaa Valioliigajoukkueisiin kohdistuvien ulkomaisten suorien sijoitusten tutkimiseen mutta sen tehokkuus kärsii Valioliigamarkkinan erityispiirteiden vuoksi. Tutkimuksen tulosten pohjalta ei voida luoda rationaalista teoriaa selittämään Valioliigajoukkueisiin tehtävien suorien sijoitusten motivaatiota, eikä siihen myöskään tehokkaasti kykene perinteiset yksittäiset FDI-teoriat.

ABSTRACT

Author: Joonas Bräysy
Title: Foreign direct investments to the English Premier league
Faculty: School of Business and Management
Degree program: Business administration / Financial Management
Supervisor: Henri Hussinki
Keywords: FDI, Foreign direct investment, Premier league, Football

This study uses qualitative methods to find out the motivation factors and effects of foreign direct investments in Premier league teams. Premier league investments are compared to traditional FDI-theories and the priority is to create or find out theory, that could be applicable to Premier league market.

In this study, both qualitative and quantitative materials are exploited. Material mainly consists awarded exploratory literature, scientific articles, yearly statistics and analyses based on them. Study is made by using qualitative grounded theory -method, because of its fitting towards remotely researched or even unexamined topics.

Results of this study indicates, that foreign direct investments in Premier league teams are not unambiguous from the motivational factors point of view. Study implicates, that nationality of investor is linked to motivational factors behind investment in Premier league team. It can be figured out from this study's results, that well-known OLI (Ownership, Location and Internationalization) -paradigm can be used to research foreign direct investments in Premier league teams, but its efficiency decreases because of characteristics of Premier League market. It is not possible to create rational theory to explain foreign direct investments in English Premier league based on this study's results. Traditional FDI-theories are not either efficiently able to explain the phenomenon of this study.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma	5
1.2 Tutkimusaineisto ja rajaukset	6
1.3 Tutkimuksen rakenne	7
2. Teoreettinen viitekehys ja käsitteet.....	8
2.1 Ulkomainen suora sijoitus (FDI).....	8
2.1.1 OLI-paradigma.....	10
2.2 Englannin Valioliiga.....	11
2.2.1 Valioliigan kaupallistuminen.....	11
2.3 Käsitteet.....	14
3. Aiempia tutkimustuloksia.....	16
3.1 Kvalitatiiviset tutkimukset.....	16
3.2 Kvantitatiiviset tutkimukset.....	17
4. Tutkimusaineisto ja -menetelmät	18
4.1 Aineisto	18
4.2 Tutkimusmenetelmät	19
5. Tutkimustulokset	20
5.1 Koodatut kategoriat	20
5.2 Venäjä.....	22
5.2.1 Venäläisten motivaatiotekijät	22
5.3 Aasia	23
5.3.1 Kiina	24
5.3.2 Thaimaa	25
5.4 Eurooppa	26
5.5 Lähi-itä.....	27
5.6 Yhdysvallat.....	28
5.7 FDI vaikutus Valioliigaan	30
5.8 Vaikutukset Iso-Britannian talouteen.....	31
6. Yhteenveto ja johtopäätökset	33
6.1 Yhteenveto.....	33
6.2 Johtopäätökset.....	34
7. Lähteet	38

1. Johdanto

Ulkomaisia suoria sijoituksia ja niiden taustoja on tutkittu useita vuosikymmeniä. Teorioita motivaatioista ulkomaisten suorien sijoitusten taustalla on pyritty luomaan niin alakohtaisiksi, alueellisiksi kuin universaaleiksikin. Tutkimukset liittyen urheiluliiketoimintaan ja etenkin Englannin Valioliigaan kohdistuneista suorista ulkomaisista sijoituksista ovat vähissä, johtuen pitkälti aiheen tuoreudesta ja ensimmäinen merkittävä Englannin Valioliigajoukkueosto katsotaan tapahtuneen vasta vuonna 2003, kun Venäläinen multimiljardööri Roman Abramovich osti perinteikkään lontoolaisen jalkapalloseura Chelsea Football Clubin (Montague, J. 2018, 23-24). Jalkapallon ja Valioliigan suosio yhdistettynä sen joukkueiden taloudelliseen suorituskyykyyn luo useita motivaatiotekijöitä sijoittajille ympäri maailmaa investoida Valioliigajoukkueeseen, ei siis mikään ihme, että Valioliigajoukkueista suurin osa on nykyään ulkomaalaisessa omistuksessa. Valioliigaan tehtävien suorien investointien tekijöiden taustat eroavat valtavasti ja täten on myös odotettavissa suuria eroja investointien motivaatiotekijöissä.

Jalkapallo on maailman suosituin urheilulaji (Nielsen 2018; FIFA 2019). Jalkapalloa pelataan ja katsotaan ympäri maailmaa ja ensimmäiset tunnetut lajin muodot ovat peräti 100-luvulta ennen ajanlaskumme alkua, Kiinasta (FIFA 2019). Pelin nykymuoto katsotaan kehittyneen Englannissa 1800-luvun lopulla ja maailman suosituin jalkapallosarja on Englannin Valioliiga, josta tässä tutkimuksessa käytetään nimeä Valioliiga (FIFA 2019a; EY 2019). Valioliigan kaupallistumisen ansiosta kaudella 17/18 Valioliigan joukkueet tekivät noin 4,8 miljardia puntaa liikevaihtoa, josta liikevoittoa oli noin 465 miljoonaa puntaa (The Guardian 2019). Ilmiön merkittävyys ja vaikuttavuus ovat vedenpitäviä argumentteja tutkimuksen tarpeellisuuden puolesta.

Tieteellisiä tutkimuksia Valioliigan taloudellisesta suorituskyyvystä on tehty käytännössä siitä lähtien kun liiga perustettiin ja sen kehittyessä enenevässä määrin. Samoin, suoria ulkomaisia sijoituksia on tutkittu historiassa laajasti ja motivaatioteorioita on syntynyt useita vuosikymmenten varrella. Muun muassa palkittu ja kuuluisa OLI -paradigma on auttanut vuosikymmeniä ymmärtämään motivaatiotekijöitä ulkomaisissa suorissa investoinneissa (Dunning 1976). Tutkimusta, joka sitoo ulkomaisten suorien sijoittajien motivaatiotekijät Valioliigan kaupallistumiseen, on julkaistu hyvin maltillisesti. Cookin ja Fallonin vuoden 2015 tutkimuksessa on vertailtu sijoittajien motivaatiotekijöitä yleiseen FDI-teoriaan (Cook, M. &

Fallon, G. 2015). Rohde ja Breuer tutkivat pääsääntöisesti omistajarakenteen vaikutuksia pelaajahankintoihin sekä taloudelliseen menestykseen (Rohde, M & Breuer, C. 2016).

Jalkapallomedia on seuraostojen lisääntyessä alkanut kiinnostumaan ulkomaisten investoijien taustoista ja ennen kaikkea motivaatiotekijöistä. Mitä yhteisiä tekijöitä on esimerkiksi Abu Dhabin kuninkaallisen perheen jäsenenä ja Thaimaan yhdellä rikkaimmista miehistä muuta kuin halu omistaa maailman suosituimman urheilulajin suosituimman liigan yksi kahdestakymmenestä joukkueesta? Mitkä tekijät ajavat täysin erilaisen kulttuurin edustajia omistamaan Valioliigajoukkueen? Ilmiön suosiosta kertoo muun muassa se, että James Montaguen kirja ”The Billionaires Club” voitti vuonna 2018 Football writer’s associationin vuoden jalkapallokirjan palkinnon (FWA 2018). Käymäni keskustelut Suomessa virallisten faniliittojen edustajien kanssa sekä paikallisten englantilaisten fanien kanssa käymäni keskustelut Manchesterissa tähdentävät mielenkiintoa ulkomaisia investoijia ja etenkin heidän yksilöllisiä sijoitusmotivejaan kohtaan.

Tässä tutkielmassa selvitetään Valioliigaan tehtyjen ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatiotekijöitä ja sivutaan niiden vaikutusta räjähdysmäiseen Valioliigan kaupallistumiseen. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimusmenetelmä grounded theory, joka sopii parhaiten tutkimaan ilmiötä, josta on suppea määrä tutkimusta ennestään. Tutkimukseen lähdetään mahdollisimman vähin ennakko-odotuksin ja tavoitteena onkin grounded theorylle ominaisesti löytää aineistosta kumpuava tai kumpuavia teorioita. Teorioita pyritään löytämään koodaamalla kategorioita mahdollisimman useista laadukkaista lähteistä. Olisi toivottavaa löytää kategorioiden väliltä siteitä, joiden avulla teoriaa pystyttäisiin todistamaan. (Strauss, A. & Corbin, J. 1994. 273; Glaser & Strauss 1967, 1-3, 180-190)

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa tavoitteena on selvittää Valioliigaan tehtyjen ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatiotekijöitä. Tutkimuksessa avataan myös laadullisen tutkimuksen pohjalta sijoitusten vaikutuksia englantilaisen jalkapallon kaupallistumiseen. Valioliigaan tehtyjen sijoitusten motivaatiotekijöitä peilataan yleisiin FDI-teorioihin ja tavoitteena on löytää erilaisista lähteistä samankaltaisuuksia, jotta onnistuttaisiin luomaan aineistopohjaista teoriaa Valioliigaan tehdyistä suorien sijoitusten motivaatiotekijöistä. Tutkimuksessa pyritään selvittämään myös, olisiko Valioliigan kaupallistumiselle ollut edellytykset ilman ulkomaisten suorien sijoitusten

vaikutuksia. Tutkimuksessa pyritään tukemaan päätutkimusilmiötä selvittämällä Valioliigan rahallista influenssia Englannin taloudelle ja siitä mahdollisesti ulosvirtaavaa rahaa. Tutkielman päätutkimuskysymys on tavoitteiden mukaan muotoiltuna:

”Ulkomaisten sijoittajien motiivit ulkomaisessa suorassa sijoituksessa Englannin Valioliigajoukkueisiin?”

Päätutkimuskysymyksen ongelmaan vastauksen saamisen helpottamiseksi valikoitui seuraavat alatutkimuskysymykset:

”Olisiko kaupallistuminen ollut mahdollista ilman ulkomaisia sijoittajia?”

”Miksi juuri Englannin Valioliiga?”

”Englannin Valioliigan vaikutukset Englannin talouteen?”

1.2 Tutkimusaineisto ja rajaukset

Tutkimusaineistona käytetään mahdollisimman laadukkaita tieteellisiä tutkimuksia sekä artikkeleita, aihetta tutkivaa kirjallisuutta sekä suurten tilintarkastus- ja konsulttiyritysten tuottamaa numeerista dataa jalkapallon taloudellisesta suorituskyvystä. Aineistossa olevia haastatteluita sekä kokemuspohjaisia materiaaleja pyritään tarkastelemaan mahdollisimman lähdekriittisesti ja kirjallisuuslähteistä nousevia väitteitä pyritään vahvistamaan tieteellisten tutkimusten tuloksilla. Tarkasteluajanjakso on Valioliigan historia, joka käsittää ajan vuodesta 1992 tähän päivään saakka. Syvempi analysointi tapahtuu vuoden 2003 jälkeiselle ajalle, koska siitä katsotaan alkaneen Valioliigan ulkomaiset suorat sijoitukset (Montague, J. 2018. 23-24). Maantieteellisesti tutkimuksen kohteena on Englannin Valioliigan joukkueet globaaleilla markkinoilla investointikohteina. Tutkimus painottuu Englantiin, mutta sivuaa sijoittajien kansalaisuuksien ja kulttuurin tarkastelussa useita maanosia.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta erillisestä osasta. Johdanto-osan esittelyn jälkeen toisessa luvussa tarkastellaan tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä sekä teoriaa ja luodaan tutkimukselle selkeyttävät viitekehykset. Kolmannessa osiossa esitellään tähän tutkimukseen valitun grounded theory -menetelmän kannalta kriittisiä aiempia tutkimuksia ja niiden tuloksia. Neljännen luvun tarkoituksena on käsitellä tutkimuksessa käytettyjä aineistoja sekä tutkimusmenetelmiä. Tärkeässä viidennessä luvussa avataan tutkimuksen tuloksia ja havainnollistetaan menetelmää, jolla tuloksiin päästiin. Sen jälkeen tutkielman viimeiseen lukuun kerätään yhteenveto tutkimuksesta kokonaisuudessaan sekä johtopäätökset. Viimeisessä luvussa pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavasti.

2. Teoreettinen viitekehys ja käsitteet

Tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehysten kappaleessa käsitellään tutkimuskysymyksen kannalta kriittisiä käsitteitä ja avataan niiden taustoja. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rajautuu englannin Valioliigaan, Valioliigaan kaupallistumisen näkökulmasta sekä ulkomaisiin suoriin sijoituksiin. Tutkimuksen käsitteistö osuudessa käydään läpi tutkimuksessa käytettävien käsitteiden määritelmiä. Tässä jalkapalloaiheisessa tutkimuksessa käytetään termejä FFP, Fit and Proper test ja Soft Power, jotka avataan käsitteistö -osiossa.

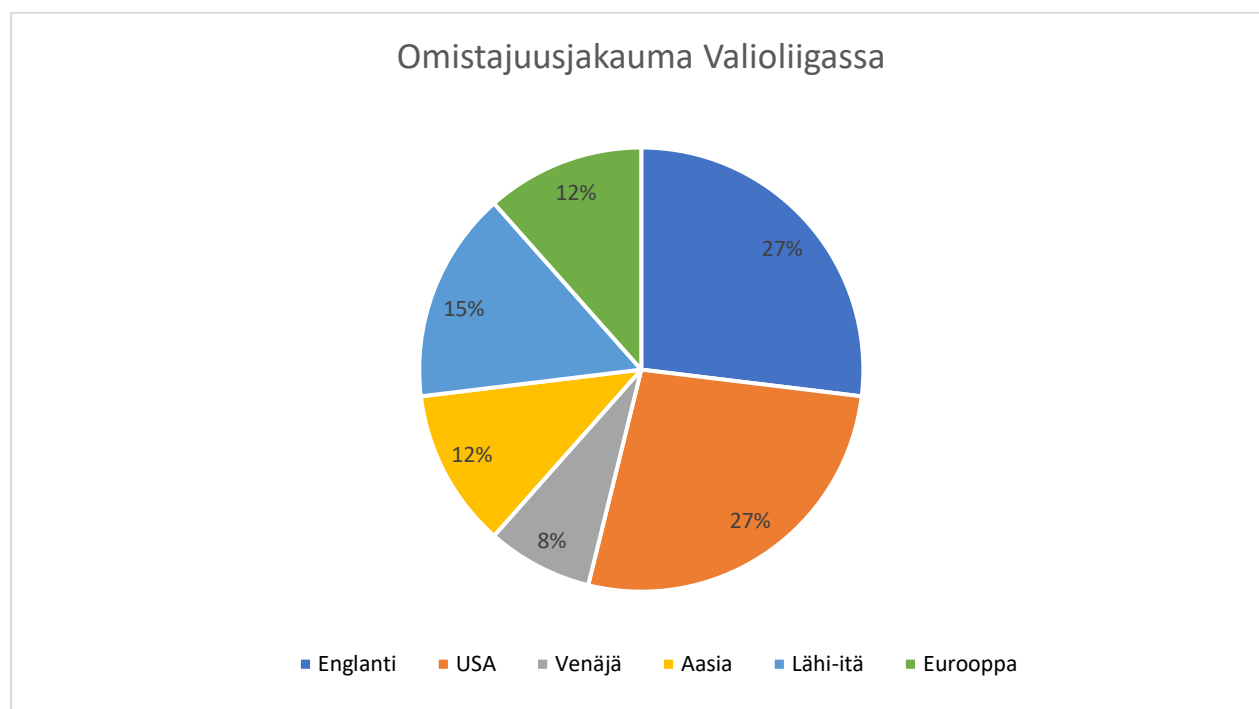
2.1 Ulkomainen suora sijoitus (FDI)

Ulkomainen suora sijoitus on suora käänös englannin kielen termistä ”Foreign direct investment” eli ”FDI”. Ulkomaisessa suorassa sijoituksessa lähemaahan rekisteröity yritys tai toisen maan kansalainen hankkii kohdemaasta omaisuuserän, tarkoituksenaan kohdemaasta hankitun omaisuuserän täysi kontrolli, mikä erottaa FDI:n portfoliosijoituksesta (Moosa 2002, 1). Kansainvälisen valuuttarahaston määritelmän mukaan FDI on avaintekijä kansainvälisen kaupan integraatiolle. Parhaimmillaan, ulkomainen suora sijoitus voi tuoda taloudellista tasapainoa, edistää taloudellista kehitystä sekä parantaa yhteisön hyvinvointia. (OECD 2008). Suomalainen Tilastokeskuksen Ulkomaisen suoran sijoituksen käsitteen määritelmässä Ulkomainen sijoitus on suora, kun sijoittajalle syntyy kohteessa määräysvalta tai merkittävä vaikutusvalta (Tilastokeskus 2019). Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1999 ”*World Investment Report*” lisää FDI:n käsitteen määritelmään investoinnin pitkän tähtäimen suunnitelmallisuuden (YK 1999).

Tässä tutkimuksessa FDI on suuressa roolissa. Tutkimuksessa halutaan kiinnittää huomio Englannin ulkopuolelta tulevien yksityishenkilöiden sekä yritysten suoriin sijoituksiin englannin Valioliigassa pelaaviin jalkapallojoukkueisiin. Päättökäsitteessä selvitetään Valioliigan joukkueisiin kohdistuvien ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatiotekijöitä sekä sivutaan vaikutuksia Valioliigan kaupallistumisprosessiin. Valioliigassa tapahtuneet joukkueiden ostot ulkomaisten tahojen toimesta kattaa kaikki FDI:n elementit: Joukkueeseen investoi englannin ulkopuolinen taho, jolle syntyy joukkueessa vähintään merkittävä vaikutusvalta. Usein vauraan ulkomaisen sijoittajan vaikutus joukkueen taloudelle on vähintäänkin tasapainottava ja suunnitelmallisuus on pidempään aikaväliin tähtäävää.

Ulkomaisia sijoituksia Valioliigaan joukkueostojen muodossa on tehty ympäri maapalloa. Kuvista 4 ja 5 käy ilmi, että omistajia on Venäjältä, Lähi-idästä, Euroopasta, Yhdysvalloista sekä Aasiasta. Kuvasta 4 näemme, että ainoastaan 27% omistajista on englantilaisia. Kuvasta 5 voi todeta, että monet joukkueet ovat useamman kuin yhden tahon tai yhden kansalaisuuden omaavassa omistuksessa.

Motiiveja investoinneille on yhtä paljon kuin on investoijiakin, eikä investointien syille ole yhtä vallitsevaa teoriaa. Sijoitusten motiivit kuitenkin jakautuvat hyvin maantieteellisen sijainnin mukaan. Eri maanosista tulevat sijoittajat ovat erilaisista kulttuureista, joka näkyy myös investointeja ajavissa motivaatiotekijöissä.

Kuva 4. Lähde (Robinson, D. 2018; Norwich City 2019; Wallace S. 2019; Preece, A. 2019; Kuva 5.)

Joukkue	Omistaja	Kansalaisuus
Arsenal	S. Kroenke	USA
Aston Villa	N.Sawiris / W.Edens	Egypti/USA
Bournemouth	M.Demin / Peak 6	Venäjä/USA
Burnley	M.Garlick	Englanti
Chelsea	R.Abramovich	Venäjä
Crystal Palace	S.Parish / J.Harris / D.S.Blitzer	Englanti/USA
Everton	F.Moshiri / B.Kenwright	Iran/Englanti
Leicester	The Srivaddhanaprabha Family	Thaimaa
Liverpool	J.W. Henry / T.Werner	USA
Mancehster City	Sheikh Mansour	UAE
Manchester United	The Glazer Family	USA
Newcastle United	M.Ashley	Englanti
Norwich City	D.Smith / M.W.Jones	Englanti
Southampton	G.Jisheng / K.Liebherr	Kiina/Sveitsi
Tottenham Hotspur	J.Lewis / D.Levy	Englanti
Watford	G.Pozzo	Italia
West Ham United	D.Sullivan / D.Gold / A.Smith	Wales/Englanti/USA
Wolverhampton W.	G.Gangchang	Kiina
Sheffield United	Prince Abdullah	Saudi-Arabia

Kuva 5. Lähde: (Robinson, D. 2018; Norwich City 2019; Wallace, S. 2019; Preece, A. 2019)

Cook ja Fallon (2015) toteavat tutkimuksessaan, että perinteisiä motivaatiotekijöitä suorille ulkomaisille suorille sijoituksille on esimerkiksi työvoima- ja pääomakustannukset, jotka perustuvat Neoklassiseen teoriaan. Myöhemmin on todettu, että ulkomaista sijoitusta voi motivoida tieto siitä, että ostettavalla yrityksellä on kustannus-, rahoitus-, markkinointi- tai innovaatioetuja. Cook ja Fallon näkevät, että uusien markkinoiden etsiminen on suurin syy jalkapallossa tapahtuville ulkoisille suorille sijoituksille. (Cook, M. & Fallon, G. 2015)

2.1.1 OLI-paradigma

Yksi kuuluisimmista FDI-teorioista on Dunningin 1976 kehittämä palkittu OLI -paradigma (Ownership, Location, Internationalization). OLI -paradigmassa huomioidaan useita muuttujia ja toimiessaan oikein paradigma perusteleeh tehokkaimmaksi näkemänsä ulkomaisen sijoituksen strategian. Paradigma pyrkii selittämään kaikenlaisia ulkomaisia suorja investointeja, riippumatta toimialasta tai kohdemaasta. OLI -paradigmassa Ownership tarkoittaa yrityksen kyvykkyyksiin liittyviä motivaatioita, kuten aineettomia tai hallinnollisia etuja. Location

tarkoittaa maantieteellisiä etuja ja Internationalization tarkoittaa kohdemarkkinan sisällyttämismahdollisuuksia. (Dunning 1976)

Käytännössä, havaittua Ownership -kyvykkyyssetua tulisi kyetä Internalization kohdan perusteella hyödyntämään tavoitelluilla kohdemarkkinoilla mahdollisimman hyvin ja kokonaisuuteen tulisi laskea mukaan maantieteelliset edut Location -kohdan mukaisesti. Ulkomaisen suoran sijoituksen strategian kannattavuus lasketaan paradigmassa esiteltyjen kolmen kohdan summana, jonka tulisi tukea investointipäätöstä. (Dunning 1976; Dunning 1988)

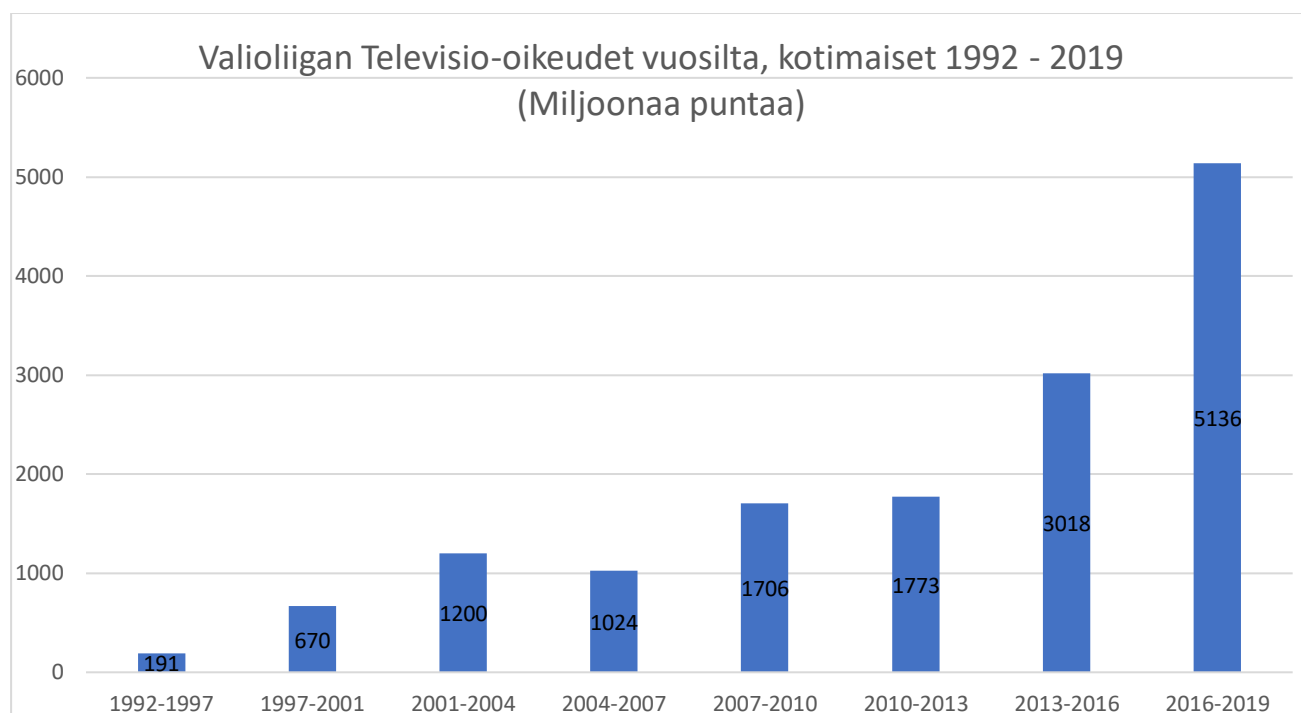
2.2 Englannin Valioliiga

Valioliiga on nykyinen englantilaisen jalkapallon korkeimman tason pääsarja. Valioliigasta käytetään kansainvälisesti lyhennettä EPL (English Premier League). Valioliigan ensimmäinen kausi pelattiin vasta vuonna 1992 ja sen edeltäjänä toimi ”EFL” eli ”English Football League”. Idea Valioliigasta syntyi, kun silloisen pääsarjan suurimpien joukkueiden omistajat halusivat kaupallistaa englantilaista jalkapallon pääsarjaa, terävöittää sen kärjen urheilullista laatua sekä kohentaa liigan viihdearvoa. 1980-luvulla perinteikästä työväenluokan viihdettä, Englantilaista jalkapalloa, leimasi niin fyysinen- kuin verbaalinen väkivaltaisuus kannattajien keskuudessa, nuhjuiset olosuhteet, heikko jalkapallollinen suorituskyky sekä taloudellinen tappiollisuus. Uuden sarjan ideana oli tuoda valtavan taloudellisen suorituskyvyn omaavasta Yhdysvaltalaisesta urheilusarjasta NFL:tä kaupallisia ominaisuuksia uudistettuun ensiluokkaiseen englantilaiseen jalkapallosarjaan, Valioliigaan. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, prologue & 1-22; KPMG 2019a)

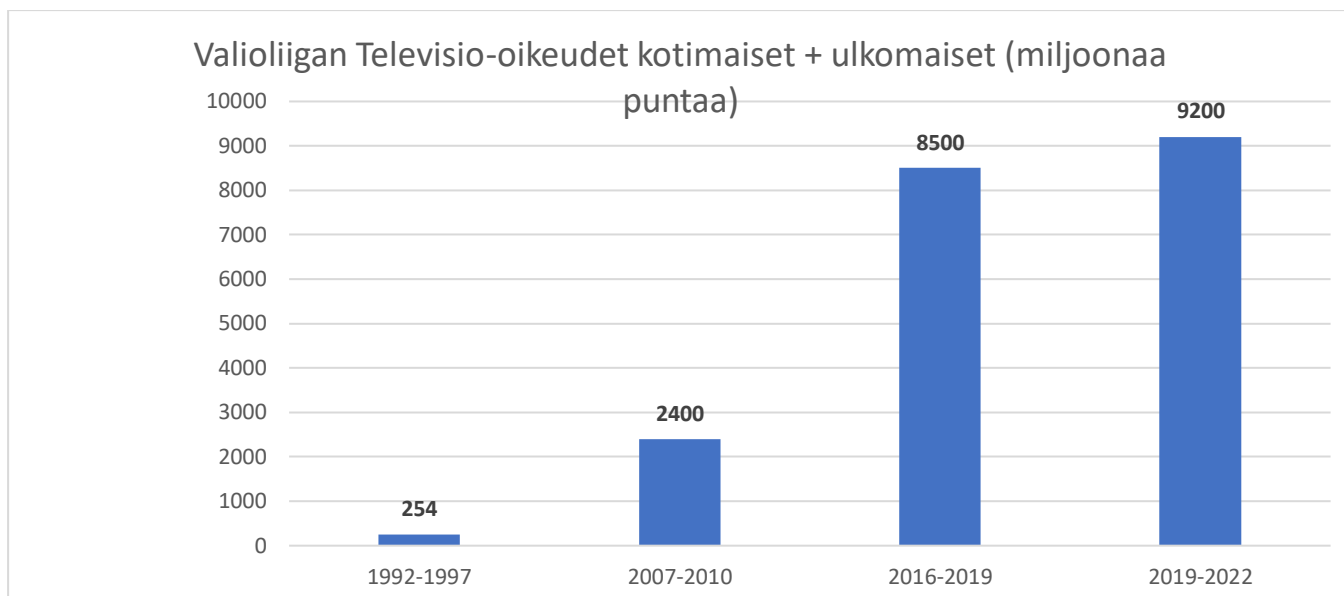
2.2.1 Valioliigan kaupallistuminen

Valioliiga on ajanut taloudellisia päämääriään kohti kovaa vauhtia. Valioliigasta on muodostunut maailman katsotuin urheiluliiga, potentiaaliselta 4,7 miljardin hengen kattavuudellaan 188 eri maassa (Chawla 2018; KPMG 2019a). Valioliigan yksittäinen tulonlähde on televisio-oikeudet ja televisio-oikeussopimusten arvo on liigan historiassa noussut eksponentiaalisesti. Kaaviosta 1 nähdään, että Valioliigan ensimmäinen sopimus televisiointioikeuksista oli arvoltaan 191 000 000 puntaa. Tällä hetkellä (2019) voimassa oleva

sopimus on kaksi vuotta lyhyempi ja arvoltaan 5,136 miljardia puntaa. Tämän hetkinen sopimus on lähes 27 kertaa arvokkaampi verrattuna Valioliigan ensimmäiseen vastaavaan. Kuvassa 2 on esitelty Valioliigan televisio-oikeussopimusten arvot kokonaisuudessaan, mukaan laskettuna kotimaiset sekä ulkomaiset sopimukset. Kuvasta 2 voidaan todeta, että tämän hetkiseen 2016-2019 sopimuksen arvo nousee noin 65%, 8,5 miljardiin puntaan, kun lasketaan kotimaiseen sopimukseen mukaan ulkomaiset televisio-oikeussopimukset. Televisiointisopimusten arvo on myös taattu seuraavaksi kolmeksi vuodeksi, kun tuleva sopimus on kokonaisarvoltaan yhteensä 9,2 miljardia puntaa (Kuva 2).

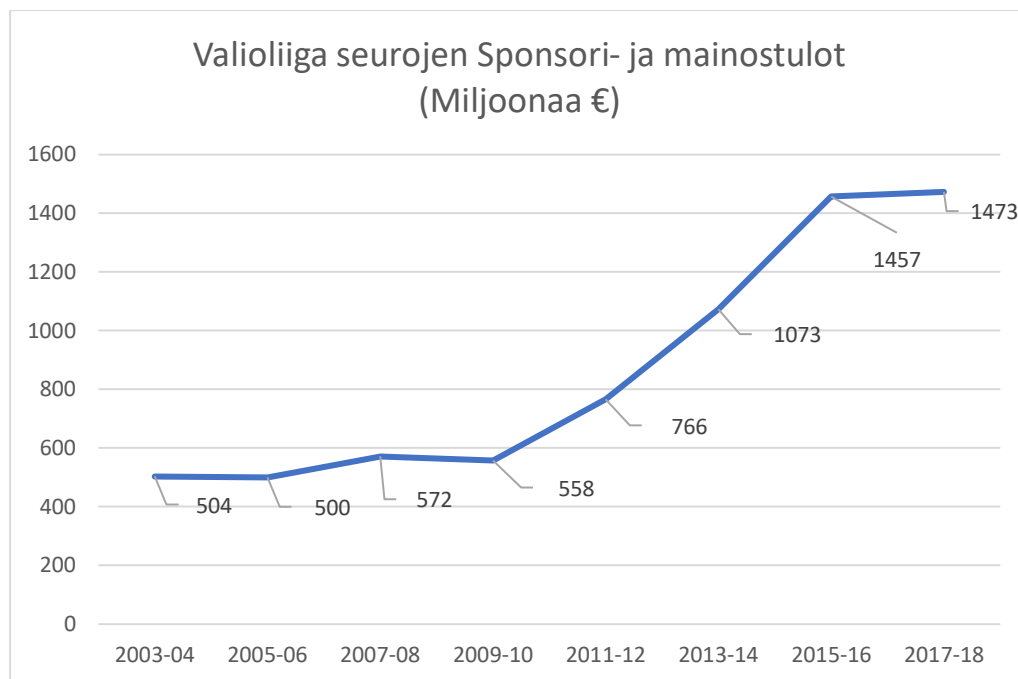
Kuva 1. Lähde: Statista 2019b

Kuva 2. Lähde: KPMG 2019a

Joukkueiden yhteenlaskettu liikevaihto oli liigan ensimmäisellä kaudella 170 miljoonaa puntaa. 15 vuotta myöhemmin 2007 päättyneen kauden jälkeen joukkueiden yhteenlaskettu liikevaihto oli 1,53 miljardia puntaa, eli noin kymmenkertaistunut. Kauden 2016-2017 joukkueiden yhteenlaskettu liikevaihto oli jo 4,827 miljardia puntaa. (Conn, D. 2019; Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 63)

Toiseksi suurin tulonlähde on sponsori- ja mainostulot. Jalkapalloa ja sen katsotuinta sarjaa, Valioliigaa pidetään toimivana kanavana mainostamisen kautta luoda tunneside kuluttajaan. Kuvasta 3 voimme havaita että sponsori- ja mainostulot ovat kasvaneet viimeisen vuosikymmenen aikana suuria harppauksia. Sosiaalisen median mukaantulo on avannut nopeasti miljoonia tavoittavan täysin uuden kanavan mainosliiketoiminnalle. Sponsori- ja mainostulot ovat kasvaneet viimeisen vuosikymmenen aikana kaudelta 07/08 kaudelle 17/18 yli 2,5 kertaisiksi. (Deloitte 2019a)

Kuva 3. Lähde: Deloitte 2019a.

2.3 Käsitteet

Financial Fairplay, kansainväliseltä lyhenteeltään FFP on ensi kertaa vuonna 2009 eurooppalaisen jalkapallon kattojärjestö UEFA:n esittelemä säännöstö. Sitä on myöhemmin päivitetty useaan otteeseen. FFP tarkoituksena on parantaa joukkueiden taloudellista läpinäkyvyyttä ja yleisesti estää taloudelliset väärinkäytökset. Tavoitteena olisi saada jalkapallojoukkueet toimimaan omilla tuotoillaan ja näin vähentää ylivelkaantuneisuutta. Käytännössä FFP näkyy selkeästi siirtomarkkinoilla, joilla joukkueet eivät voi FFP säädöksiensä puitteissa tehdä useita vuosia peräkkäin suuria tappioita. (UEFA 2019)

Fit and Proper-test (FPT) eli suomeksi käännettynä sopivuuden ja kelvollisuuden testi suoritetaan Englannin Valioliigan kattojärjestön toimesta jokaiselle Valioliigajoukkueen ostoa pyrkivälle taholle. Tavoitteena on karsia laittomin keinoin hankituilla varoilla joukkueen ostot sekä suojella Valioliigan kunnollisuutta. (LawInSport 2019)

Soft power eli suomeksi kevyt vaikuttaminen. Soft power on yhdysvaltalaisen politiikan tutkija Joseph Nyen lanseeraama termi kuvaamaan toimia, joilla vaikutetaan toisiin valtioihin tai kansaan käyttämättä voimakeinoja, kuten sotatoimia. Soft power on toimiessaan tapa kontrolloida ja vaikuttaa kohteisiin tehokkaasti ilman väkivaltaa tai uhkailua. (Foreign Policy

2018) Yhdistyneillä Arabiemiraateilla on liittovaltion hallituksen internetsivuilla strategioissa ja suunnitelmissa myös ” The UAE Soft Power Strategy”. Pehmeän vaikuttamisen kuvauksessa kerrotaan suoraan, että sen tavoitteena on kohentaa valtion mainetta ulkomailla. (UAE 2019)

3. Aiempia tutkimustuloksia

Tässä tutkimuksen kappaleessa käsitellään aiempaa tutkimusta liittyen Valioliigan kaupallistumiseen ja siihen vaikuttaneisiin ulkomaisiin sijoittajiin. Erityisesti käsitellään minkälaisia teorioita ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatiotekijöistä aiemmat tutkimukset ovat kirjoittaneet. Ensimmäisessä osiossa tarkasteluun tulee kvalitatiiviset tutkimukset ja toisessa osiossa kvantitatiiviset tutkimukset.

3.1 Kvalitatiiviset tutkimukset

Laadullisia tutkimuksia Valioliigaan tehdyistä ulkomaisista suorista sijoituksista on melko vähän. Tutkimusten vähäinen määrä selittyy osin aiheen tuoreudella. Ulkomaisten suorien sijoitusten ketjun katsotaan alkaneen 2003 kesällä, kun Venäläinen miljardööri Roman Abramovich osti perinteikkään Lontoolaisen Valioliiga seura Chelsea Football Clubin (Montague, J. 2018. 23-24). Aihe on myös poliittisesti herkkä, koska monien joukkueita ostaneiden tahojen motiiveja on kritisoitu mediassa ja monien investointeja tehneiden osapuolien poliittista vaikutusvaltaa on vaikea kieltää. Ulkomaisten omistajien määrä on kasvanut vuoden 2003 jälkeen räjähdysmäisesti, kuten voimme kuvasta 5 todeta.

Aihetta käsittelevää tutkivaa kirjallisuutta edustaa James Montaguen kirja ”The Billionaires Club” sekä Joshua Robinsonin & Jonahthan Cleggin kirja ”The Club”. Molemmat kirjat ovat vuodelta 2018 mutta kirjojen materiaalia on kerätty 2000-luvun alusta lähtien useista eri lähteistä. Kirjat koostuvat muun muassa lukuisten Valioliigan sisäpiirin edustajien-, suoria ulkomaisia investointeja tehneiden- sekä jalkapallon kattojärjestöjen edustajien haastatteluista. Kirjoissa avataan erilaisista kulttuurillisista lähtökohdista tulleiden investoijien motiiveja ja tavoitteita investoinneista Valioliigan perinteikkäisiin englantilaisseuroihin.

Cook ja Fallon (2015) tutkivat vaikuttavia tekijöitä ulkomaisten suorien sijoitusten taustalla. Tutkimuksesta käy ilmi, Valioliigan sijoittamisessa on ollut sekä ei taloudellisia- että taloudellisia syitä. Tutkimuksen tuloksissa todetaan myös, että kehittyneistä maista lähtöisin olevat sijoittajat hyödyntävät taloustaitojaan markkinoinnissa ja kasvattavat sijoituksiensa taloudellista suorituskykyä. Taloudellisia synergiaetuja voidaan myös tavoittaa sijoittamalla laajan näkyvyyden Valioliigajoukkueeseen. Valioliigajoukkueen oston motiivit voivat liittyä

statuksen kohotukseen ja Valioliigajoukkue voi lisätä yksilön arvovaltaa. (Cook, M. & Fallon, G. 2015)

3.2 Kvantitatiiviset tutkimukset

Valioliigaa ja sen taloudellista suorituskykyä on tutkittu paljon ja sitä usein vertaillaan muihin Euroopan suuriin sarjoihin kuten Espanjan La Ligaan ja Saksan Bundesligaan. Tutkimuksissa korostetaan usein televisio-oikeuksien taloudellista arvoa, katsojamääriä, joukkueiden liikevaihtoja sekä jalkapallollista menestystä kansainvälisissä seurojen välisissä kilpailuissa. Numeerisia vertailuja ja analyyskejä lukuihin pohjautuen tekee suuret konsultti- ja tilintarkastusyhtiöt kuten Ernst & Young (EY), KPMG (Klynveld, Peat, Marwick & Goerdeler) sekä Deloitte. Edellä mainituista KPMG:llä on jopa oma sivusto omistettu jalkapallon suorituskyvyn mittareille, sivustoa ylläpitää KPMG:n urheiluosasto, joka tarjoaa myös jalkapalloseuroille suunnattua konsultointia liittyen muun muassa pelaajien taloudelliseen arvostukseen. (KPMG 2019b; Deloitte 2019a; EY 2019)

Marc Rohde on yhdessä Cristoph Breuerin kanssa tutkinut eurooppalaista jalkapalloa melko monesta eri näkökulmasta. Yhdessä tutkimuksessa Rohde & Breuer tutkivat joukkueiden taloudellisten panostusten vaikutusta jalkapallolliseen menestykseen. Tuloksista kävi ilmi, että jalkapallollinen menestys on riippuvaista joukkueeseen asetetuista taloudellisista panostuksista ja taloudelliset panostukset ovat riippuvaisia ulkomaisista yksityissijoittajista. (Rohde, M & Breuer, C. 2016)

4. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Työn tutkimusaineisto ja -menetelmät-luku käy läpi käytettyä tutkimusaineistoa ja millä menetelmillä aineistoa on tutkittu sekä analysoitu. Aluksi käydään läpi tutkimuksessa käytettyjä aineistoja ja analysoidaan niiden laatua ja sopivuutta. Toisessa osassa esitellään käytetty tutkimusmenetelmä, joka on grounded theory.

4.1 Aineisto

Tässä tutkimuksessa tarkasteltavana kohteena on ulkomaisten suorien sijoittajien motivaatiotekijät sekä vaikutukset Valioliigan kaupallistumiseen. Aineistona on käytetty internetistä löytyviä tutkimuksia Valioliigasta, ulkomaisista suorista sijoituksista, jalkapallosta liiketoimintana. Aiempia tieteellisiä tutkimuksia voidaan pitää yleisesti laadukkaina lähteinä, tämän tutkimuksen osalta ongelmaksi muodostuu tutkimuskysymyksiin sopivien tieteellisten tutkimuksien löytyminen. Analysoitavana aineistona on käytetty myös eri artikkeleita eri julkaisijoilta, niitä on pyritty tarkastelemaan mahdollisimman lähdekriittisesti. Tutkimukselle erityisen relevanteiksi osoittautuivat kirjalähteet. Aineistona käytetyt kirjat eivät ole varsinaisia tieteellisiä tutkimuksia, mutta kirjat koostuvat valtavasta määrästä kirjoittajien omakohtaisia kokemuksia sekä Valioliigaan liittyvän sisäpiirin haastatteluita. James Montaguen kirja ”The Billionaires Club” erityisesti käsittelee Valioliigaan sijoittaneita ulkomaisia sijoittajia, kirja on voittanut myös ”Football book of the year, 2018 Sports Book of the year awards” -palkinnon (Montague J. 2019). Tässä tutkimuksessa, kirjoista on pyritty hyödyntämään pääsääntöisesti Valioliigan ja sen joukkueiden sisäpiiriin kuuluvien haastatteluita ja lausuntoja vuosien varrelta. Aineistona käytetyt kirjat hahmottelivat pääosan tutkimusmenetelmässä koodatuista kategorioista, joihin nostettiin useasta tieteellisestä tutkimuksesta teoriaa vahvistavia elementtejä.

Kvantitatiivisena aineistona tutkimuksessa on hyödynnetty suurten tilintarkastus- ja konsulttiyritysten tuottamaa dataa. ”Big Four” yritykset eli Deloitte, KPMG, EY ja PwC tuottavat kaikki jalkapalloon liittyvää dataa. Deloitte sekä KPMG tuottavat vuosittaiset kokoavan raporttinsa erilaisista jalkapallon liiketoimintaan liittyvistä luvuista. Raportteihin lisätyt analyysit lukujen takaa ovat relevanttia laadukasta aineistoa tälle tutkimukselle. Tietoa Valioliigan vaikutuksista sitä ympäröivään maailmaan ja ennen kaikkea talouteen löytyy aineistosta, jonka EY julkaisi 2019 tammikuussa. Tutkimuksessa on pyritty vahvistamaan

kategorioiden löytyneitä teorioita aineiston kvantitatiivisilla luvuilla. (EY 2019; KPMG 2019a; Deloitte 2019)

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus suoritetaan pääsääntöisesti laadullisesti. Laadullisista tutkimusmuodoista on valittu käytettäväksi grounded theory -niminen metodologinen viitekehys. Grounded theory (GT), eli aineistopohjainen tutkimusmenetelmä toimii parhaiten, kun tutkimuskohde on ennestään vähän tutkittu. Tutkimukseen lähdetään grounded theorylle ominaisesti, ilman nollahypoteesia tai väitettä, jota lähdetään todistamaan. Tutkimusmenetelmän tavoitteena on tutkia useita mahdollisimman laadukkaita lähteitä ja löytää niistä yhteisiä tekijöitä, joiden avulla voidaan luoda tuloksena yhtenevä teoria. (Strauss, A. & Corbin, J. 1994. 273; Glaser & Strauss 1967, 1-3, 180-190)

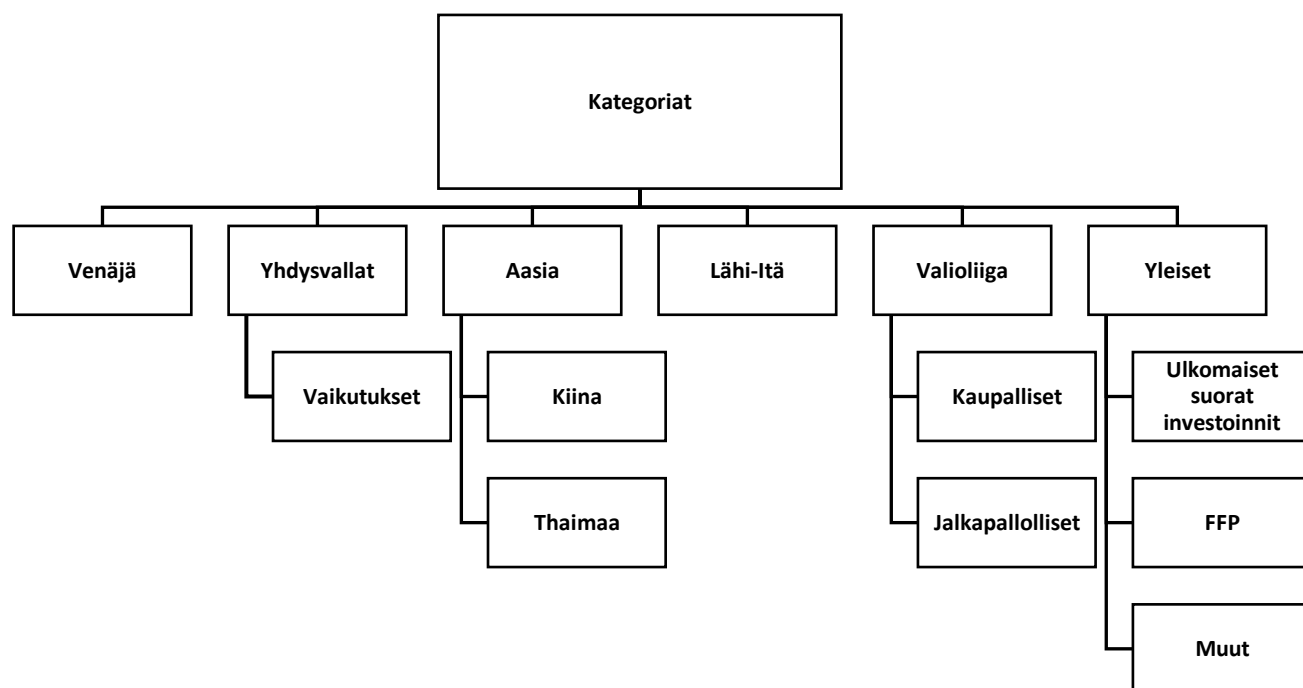
Tutkimuksen aluksi analysoidaan laaja määrä materiaalia, samalla muistiinpanoja tehden. Materiaalin analysointia seuraa tutkimuksen kannalta kriittinen vaihe, koodaus. Koodauksessa aineiston analysoinnissa laadituista muistiinpanoista kerätään kategorioita, jotka koostuvat saman aihepiirin tai ideologian omaavista kohdista. Kategorioista luodaan tarpeen mukaisesti ylä- ja/-tai alakategorioita täsmentämään jotain tiettyä ideologiaa tai suuntausta. Lopuksi olisi hyödyllistä löytää kategorioiden välisiä yhdistäviä tekijöitä. Yhdistävät tekijät tai yhdistävien tekijöiden puute muodostavat lopuksi teorian tai teorioita, joka perustuvat alkuperäisistä aineistoista tehtyihin muistiinpanoihin ja niiden koodaukseen. (Noble, H. & Mitchell, G. 2016)

Tämän tutkimuksen koodatut kategoriat muodostuivat päätutkimuskysymyslähteisesti. Ulkomaisten sijoittajien motivaatiotekijät jakautuivat aineiston perusteella melko selkeästi sen mukaan mistä sijoittaja on kotoisin. Maantieteellisten pääkategorioiden tueksi lisättiin ”Valioliiga” -kategoria, johon kuului kaikki muu materiaali mikä linkitti ulkomaiset sijoitukset ja Valioliigan toisiinsa. ”Yleiset” -kategoria sisältää kaiken mikä ei selkeästi sisältynyt muihin kategorioihin. Kuvasta 6 näemme muodostetut alakategoriat, joita muodostettiin ”Aasia”-, ”Valioliiga”-, ”Yhdysvallat”- sekä ”Yleiset”-kategorioiden alle niiden tarpeen mukaisesti. Tutkimuksessa etsitään kuvassa 6 näkyviin kategorioihin löytyvää materiaalia mahdollisimman paljon, mahdollisimman monesta eri lähteestä. Mitä enemmän eri lähteistä löytyy saman kategorian alle saman ideologian materiaalia, sitä laadukkaampia kategoriat ovat sekä sitä kautta tutkimustuloksiin johdetut teoriat.

5. Tutkimustulokset

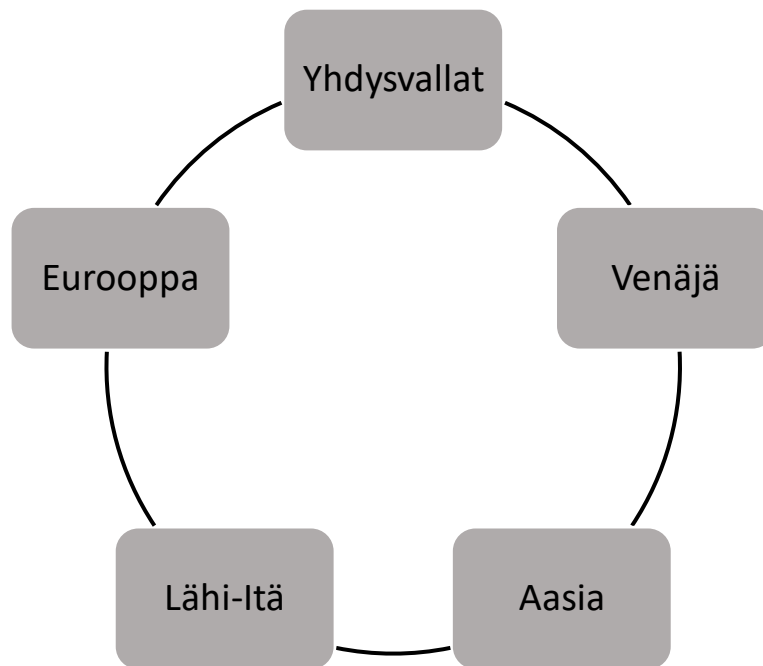
Tässä Tutkimustulokset -kappaleessa esitellään aineistopohjaisen tutkimuksen tuottamat tulokset. Ensin esitellään koodauksen tuloksena syntyneet kategoriat ja perustellaan miksi ollaan päädytty juuri näihin kategorioihin. Kategorioiden yleisen esittelyn ja perusteluiden jälkeen on tutkimustulosten esittely kategoria kerrallaan. Kategorioiden analysointi on tehty tutkimuskysymysten näkökulmasta mutta suorat vastaukset tutkimuskysymyksiin on esitelty vasta seuraavassa ”Johtopäätökset” -kappaleessa.

5.1 Koodatut kategoriat

Kuva 6. ”Kategoriat”

Kuvasta 6 voidaan havaita kaikki aineiston pohjalta koodatut kategoriat. Koodauksen aikana käytettiin useampia kategorioita, jotka yhdisteltiin suurempien pääkategorioiden alle. Pääkategoriat muodostuivat kuvan 7 mukaisesti.

Kuva 7. Kategoriat

Kategoriat jaettiin Valioliigaan investointeja tekevien ulkomaisten sijoittajien kotipaikan mukaan. Analysoinnin aikana kerättyä materiaalia oli helpointa jäsenellä motivaatiotekijöiden sijasta maanosien ja kansalaisuuksien mukaan. Jokaista maanosaa yhdisti ulkomaisia suoria sijoituksia tekevien sijoittajien motivaatiotekijät ja usein myös vaikutus Valioliigan kaupallistumiseen on olennaisesti sidonnainen kotimaanosalta ominaisiin motivaatiotekijöihin. Tuloksien tulkittavuuden puolesta kategorioiden jako kotipaikkojen perusteella on selkeää ja ymmärrettävää. Selkeiden kategorioiden kautta myös teorioidenluontiprosessi yksinkertaistuu ja yhdistävien tekijöiden hahmottaminen tehostuu. Kategoriat luovat myös viitekehystä tulevia tutkimuksia varten ja mahdollistaa uusien tutkimuksien kohdistamista esimerkiksi tämän tutkimuksen tiettyyn kategoriaan. Tutkimuksen perusteella motivaatiotekijöistä ei voi vetää suoraa yksiselitteistä teoriaa, mutta yhtäläisyyksiä motivaatiotekijöiden väliltä löytyy.

Vaikka sijoittajat voidaan jakaa motivaatiotekijöidensä perusteella kategorioihin, ulkomaisten sijoitusten aaltoa sekä ennen kaikkea Valioliigan kaupallistumista alleviivava televisio-oikeuksien arvon räjähdysmäinen nousu. Televisio-oikeuksien arvon kokemaan inflaatioon on selkeä syy, jalkapallo on maailman suosituin urheilulaji ja Valioliiga on jalkapallon suosituin sarja (Nielsen 2019; EY 2019).

5.2 Venäjä

Kategorioiden käsittely on loogisinta aloittaa Venäjästä, koska ulkomaiset suorat sijoitukset katsotaan usein alkaneen Venäläisen multimiljardööri oligarkki Roman Abramovichin toimesta. Abramovich oli ensimmäinen ulkomaisen suoran sijoituksen Valioliigaan tehnyt henkilö, joka omalla rahalla muokkasi keskiverto Valioliigajoukkueesta mestariehdokkaan. Abramovich on sijoittanut omistamaansa Lontoolaiseen Valioliigaseuraan yli miljardi puntaa.

Venäläisten sijoitukset Englantiin, etenkin Lontooseen ovat muutenkin olleet trendinomainen ilmiö. Venäläiset yksityishenkilöt, jotka ovat rikastuneet kommunismin kaatumisen jälkiseurauksena, sijoittavat melko laajamittaisesti esimerkiksi kiinteistöihin sekä yksityiskouluihin Englannissa. Virallisissa статистиikoissa vuonna 2016 Venäläisten Englantiin tehtyjen sijoitusten arvo oli 25,5 miljardia puntaa. Korruptiota tutkivan journalisti Oliver Bulloughin mukaan viralliset statistiikat eivät ota huomioon veroparatiisien kautta kierrätettyä rahaa, jonka määräksi Bullough arvioi viimeisen vuosikymmenen aikana olleen 68 miljardia puntaa. (Bullough, O. 2018; Sims, P. J. 2018)

5.2.1 Venäläisten motivaatiotekijät

Sijoittaminen Englantiin tuo yhden selkeän hyödyn, viisumin. Englannissa on käytössä Euroopan ja Sveitsin ulkopuolelta tuleville ”Investor Visa Tier 1”. Nykymuodossaan, sijoittajaviisumin saaminen vaatii vähintään 2 miljoonan punnan sijoituksen ja viisumi oikeuttaa yli kolmen vuoden oleskelun maassa (GOV UK 2019). Investointikohteina voivat olla valtion sijoitusinstrumentit, kiinteistöt, yksityiskoulut tai esimerkiksi Valioliiga joukkue. Valioliigajoukkueen osto on yksi keino hajauttaa kommunismin jälkeen sekasortoisissa olosuhteissa jakautunutta varallisuutta.

Valioliigajoukkueen omistaminen tuo yksityishenkilölle valtavan mediahuomion ja tekee tuntemattomasta henkilöstä yön yli korkean profiilin julkisen hahmon. Chelsea ostoä katsotaankin Abramovichin nerokkaana keinona henkilövakuuttaa itsensä. Käytännössä, mitä julkisempi henkilö olet länsivaltioissa, sitä kauempana olet Venäjän vaikutusvallan alaisuudesta. Jalkapallojoukkueen omistajana rahaliikennettäsi ei seurata niin tarkasti ja joukkueeseen tehdyt investoinnit hyväksytään ilman syvällisiä varojen alkuperä -tarkistuksia tai rahanpesuepäilyjä. (Bullough, O. 2018; Montague J. 2018 33, 61)

Abramovich omien sanojensa mukaan ei ikinä olisi ostanut Valioliiga joukkuetta tuottavuutensa puolesta sijoitusmielessä, koska tiedostaa vähempiriskisiä keinoja tehdä rahaa. Abramovichin mukaan hän osti Chelsea, jotta pääsisi voittamaan palkintoja joukkueelle. (Montague, J. 2018, 24). Abramovich käytti Blackburn Roversin 90-luvun puolivälissä menestynyttä taktiikkaa, eli hakea menestystä ostamalla maailman parhaimmiston kuuluvia pelaajia sekä valmentajia. Taktiikka on tuottanutkin oligarkin peräänkuuluttamia pokaaleja ja voitokkuutta, joka on osaltaan tuonut valtavasti julkisuutta mystiselle Venäläiselle omistajalle (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 89).

Kirjoitushetkellä (2019) Valioliigan toinen Venäläinen joukkueenomistaja on Maksim Demin, joka omistaa AFC Bournemouthin kokonaan, ostettuaan aiemmin myymänsä 25% osuuden amerikkalaiselta sijoitusrahastolta Peak 6:lta. Demin ja hänen motivaationsa ovat melko tuntemattomat. Demin ei ole koskaan antanut haastattelua aiheeseen liittyen eikä hänen varojen alkuperästään ole tarkkaa tietoa. Demin on kuitenkin sijoittanut Bournemouthin suuria summia rahaa ja nostonut joukkueen kolmannelta sarjaportaalta Valioliigan vakiokalustoon. (Kilpatrick, J. 2015)

5.3 Aasia

Ainut pääkategoria, joka koodauksessa jakautui alakategorioihin, on Aasia. Aasian motivaatiotekijöissä oli samanlaista ideologiapohjaa mutta kuitenkin täysin eri lähtökohtia, jonka vuoksi pääkategoria jaettiin. Ala-kategoriat ovat Thaimaa sekä Kiina. Kuvasta 5 näemme, että thaimalaisessa omistuksessa on yksi Valioliigajoukkue ja Kiinalaisessa omistuksessa tai osaomistuksessa on kaksi joukkuetta.

Valioliigajoukkueet ovat 2000-luvun alusta lähtien tehneet harjoituskaudella harjoitusottelukiertueita Aasiaan. Aasian markkinoiden laajuus houkuttelee joukkueet pelaamaan näytösotteluita harjoitusotteluiden nimellä. Kiinan markkinat ovat jalkapallosektorille valtavan potentiaaliset ja yli miljardin väestöstä jopa 31% oli kiinnostuneita jalkapallosta vuonna 2016. Suurin fanikanta kiinassa on espanjalaisella jättiseuralla Real Madridilla, jolla on laskettu olevan pelkästään kiinassa yli 120 miljoonaa fania. (Nielsen 2016) Valioliigajoukkueista konkreettisenä hyötynä voidaan nähdä esimerkiksi Manchester Unitedin rahakas sponsorisopimus AriAsian kanssa. (Montague 2018, 129-131)

Vuonna 2010 Valioliigassa pelanneen Blackburn Roversin osti intialainen suuryritys Venky's. Syynä on nähty suuri aasialaisen väestön määrä joukkueen kotikaupunki Lancashiressa. Tavoitteena Venky's:llä oli tehdä yrityksestä globaali brändi perinteikkään Valioliigajoukkueen avulla. Joukkueen heikko jalkapallollinen menestys kuitenkin vesitti Venky's:n maailmanvalloitus tavoitteita. (Montague 2018, 138-139)

Aasialaisten motiiveista löytyy samankaltaisuuksia Venäläisten sijoittajien motiivien kanssa. Omistamalla Valioliigajoukkueen, eurooppalaisesta näkökulmasta hämäristä alkuperistä tulleet varat on vaikeampi jäädyttää, kun olet menestyvän viihdeliiketoiminnan yhden suuren liikkuvan osan omistaja. Valioliigajoukkueen omistajuus on myös valtava mahdollisuus vaikuttaa julkisuuskuvaan positiivisesti. Positiivinen julkisuuskuva voi toimia harhautuksena ja siirtää ajatuksia pois olennaisista asioista. (Montague 2018, 141-143)

5.3.1 Kiina

Kiina on listalla poikkeuksellinen, koska sen panostuksia urheiluun ohjailee maan korkein johto sekä hallitustasolla luodut ohjelmat, joiden tavoitteena on muun muassa luoda tähtitieteellisen massiiviset urheilumarkkinat vuoteen 2025 mennessä. Suurimpana yksittäisenä vaikuttajana nähdään Kiinan presidentti, Xi Jinping, joka sattuu olemaan valtava jalkapallofani. Presidenttinä Xi Jingpingin ensitekoihin kuului viiden erillisen työryhmän palkkaus tutkimaan jalkapalloa ja keksimään ratkaisuja. Vuonna 2016 Chinese Football Association julkisti suunnitelman, jonka tavoitteena on tehdä Kiinasta jalkapallon supermaa vuoteen 2050 mennessä. Suunnitelman nimeltä "Overall Chinese Football Reform and Development Programme" kunnianhimoista tavoitetta edesautetaan rakentamalla valtava määrä jalkapallokenttiä, perustamalla harjoituskeskuksia, solmimalla yhteistyösopimuksia Euroopan jalkapallojoukkueiden kanssa sekä rohkaistaan ulkomaisia sijoituksia poistamalla vaikeuttavaa byrokratiaa ja verohaittoja. (Nielsen 2019; Gundogan, I. & Sonntag, A. 2019)

Vuoden 2016 aikana kiinalaiset sijoittajat investoivat rankasti eurooppalaisiin jalkapallojoukkueisiin. Kiinalaiset ostivat kahdeksan eurooppalaista joukkuetta, joista kolme oli englantilaisia. Kiinalaisille yksityissijoittajille jalkapalloon investoiminen on tapa nostaa kotimaista poliittista suosiota. Valtion päämiehen suosioon pääsyä edesauttaa kaikki kiinalaista

jalkapalloa edistävät teot, mukaan lukien investoinnit Valioliigaan. (Sims, P. J. 2018; Montague 2019 149)

Kiinalaisten ostaessa eurooppalaisia joukkueita, usein ideana taustalla oli sijoittaa kiinalaisia pelaajia sekä valmentajia eurooppalaisiin joukkueisiin. Tavoitteena oli, että pelaajat ja valmentajat oppivat miten jalkapalloa pelataan ja ennen kaikkea miten jalkapallon pelaamista voidaan opettaa. Kiinalaiset sijoittajat usein pyrkivätkin ostojensa yhteydessä sisällyttämään kaupan ehtoihin kohtia, jotka varmistavat kiinalaisten pelaajien tai valmennusjoukkojen läsnäolon, riippumatta heidän jalkapallollisesta lisäarvostaan tai sen puutteesta. (Montague 2018, 124-129, 149-151)

5.3.2 Thaimaa

Thaimaalainen ulkomainen suora sijoitus on ollut suuri vaikuttaja jalkapallon historian suurimmaksi yllätykseksi tituleerattuun saavutukseen, joka tapahtui vuonna 2016 kun Leicester City voitti englannin Valioliigan, noin 5000 vedonlyöntikertoimilla. Vuonna 2010 thaimaalainen miljardööri Vichai Srivaddhanaprabha osti englantilaisen Leicester Cityn, jolloin joukkue oli vielä englannin toisella sarjaportaalilla Championshipissä. Tavoitteena oli kuitenkin nostaa Leicester City pelaamaan Valioliigaan ja myös pärjäämään siellä. (Tharoor, I. 2016)

Leicesterin ostanut mies, Vichai on rikastunut kritisoiduilla Thaimaassa sijaitsevien lentokenttien tax-free myymälöiden monopolisopimuksilla. Muun muassa Thaimaan lentokenttäviranomaiset syyttivät Vichaita poliittisesta hyötymisestä sopimuksia tehdessään. Pääministerinä suuren vaikutusvallan omaavana henkilönä toimi sopimusten solmimisen aikaan Vihcain lähipiiriin kuulunut Thaksin Shinawatra. Sopimusten kritiikki unohdettiin kuitenkin valtavan positiivisen julkisuuden virratessa Vichaille sekä hänen yritykselleen King Powerille, joka on myös Leicesterin pääsponsori ja yrityksen logo komeilee muun muassa Leicester Cityn paidassa. Thaimaan ylpeydeksi nousseen Leicesterin rahoituksen alkuperä unohdettiin nopeasti Valioliigan voiton myötä. (Montague 2018, 172-187; Tharoor, I. 2016)

Vichaita ennen englantilaiseen jalkapalloon kuitenkin ehti sijoittaa Leicesterin ostaneen miehen hyvä ystävä, Thaksin Shinawatra, joka vuonna 2007 osti Manchester Cityn. Hamil ja Walters (2010) toteavat, että yksi syy ostaa Valioliigajoukkue voi olla, että haluaa käyttää sitä poliittiseen kampanjointiin. Thaksin oli syrjäytetty pääministerin paikalta Thaimaassa ja

hänelle oli langetettu vakavia korruptiosyytöksiä. Vakavat syytökset eivät kuitenkaan riittäneet syyksi Valioliigan suorittamassa Fit And Proper -testissä hylkäämään Thaksinin sijoitusta Manchesterilaisjoukkueeseen vuonna 2007. Valioliigajoukkueen omistajuus kuitenkin loppui jo vuonna 2008 kun Valioliigan kattojärjestö pakotti Thaksinin myymään osuutensa Manchester Cityssä pois. Pakkomyyntiin oli päädytty, koska Thaksin oli tuomittu rikoksistaan Thaimaassa ja hänen miljardivarallisuus oli jäädytetty. (Montague 2018, 178-182; Tharoor, I. 2016)

5.4 Eurooppa

Eurooppalaiset, erityisesti Englannin kotimaan omistajiin yhdistetään usein Valioliigan perinteikkyys ja työväenluokan joukkueiden omistajuus. Valioliigan kaupallistumisesta on seurannut eräänlainen vastakkainasettelu modernien jättimäisen varakkaiden globaalien omistajien luomien kalliiden liikevaihtokoneistojen sekä paikallisten perinteikkäiden fanien tuntemien kotikylän joukkueiden välille. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018 12, 294)

Ulkomaisia joukkueenomistajia Euroopasta Valioliigassa ei kovin monia ole. Italialainen Gino Pozzo, jonka suvun omistuksessa perinteikäs italialainen jalkapalloseura Udinese on ollut vuodesta 1986, osti vuonna 2012 Lontoolaisen Watfordin, joka silloin pelasi englannin neljänneksi korkeimmalla sarjaportaalla. Udinesen kannattajista monet ovat kääntyneet omistajaa vastaan, syyttäen Pozzoa tekemästä Watfordista hänelle prioriteetti numero yhden. Pozzo onkin saanut sijoituksillaan ja jalkapallo-osaamisellaan Watfordin jalkapallollisen tekemisen toimimaan ja nostanut joukkueen englannin pääsarja Valioliigan. Gino Pozzo kertoo itse olevansa erittäin ylpeä Watfordista ja motivaationsa joukkueen omistajana olevan jalkapallolliseen menestykseen tähtäävät. (Complete Sports 2019; Burnton, S. 2019)

Toinen eurooppalainen ulkomainen omistaja on Sveitsiläinen Katharina Liebherr, joka omistaa Valioliigajoukkue Southamptonin yhdessä kiinalaisten omistajien kanssa. Katharina peri joukkueen omistavan yrityksen isältään, joka oli ostanut Southampton FC:n vain vuosi ennen kuolemaansa vuonna 2009. Liebherr kertoo itse omaavansa tunnesiteen omistamaansa joukkueeseen, mutta on myös kiinnostunut taloudellisen lisäarvon tuottamisesta joukkueen avulla. (Gibson, O. & Oltermann, P 2014)

5.5 Lähi-itä

Yhdistyneiden arabiemiraattien kuninkaallisen perheen jäsen sheikki Mansour bin Zayed al-Nahyan on tunnetuin ja ensimmäinen ulkomainen sijoittaja Lähi-idän alueelta. Valioliigan varakkaimmaksi omistajaksi tituleerattu Sheikki Mansour osti silloisen Valioliigan keskitason joukkueen nimeltään Manchester City. Uuden omistajan vaikutus näkyi välittömästi Manchester Cityssä, kun joukkue solmi 10 vuoden ja noin 80 miljoonan puntaa vuodessa tuottavan sponsorisopimuksen Arabiemiraattien hallituksen omistaman lentoyhtiö Etihadin kanssa. (Sims, P. J. 2018) Myöhemmin Manchester City liitettiin osaksi City Football Group -holding yhtiötä. City Football Groupiin kuuluu kokonaan Manchester Cityn lisäksi Melbourne City FC, New York City FC sekä osaomistus japanilaisesta Yokohama Marinosista, uruguaylaisesta Club Atletico Torquesta sekä espanjalaisesta Girona Fc:stä (City Football Group 2019a). Omistaja Sheikki Mansour hakee usean joukkueen omistuksella synergiaetuja markkinointisopimusten, akatemioiden, pelaajalainojen sekä teknisen osaamisen tuen avulla. (City Football Group 2019b; Montague, J. 2018, 111-112)

Valioliiga joukkue Cityn omistusta ja siihen liittyviä Arabiemiraattien yritysten markkinointia pidetään kansainvälisen profiilin sekä länsimaaystävällisen kuvan kohotuksena (Montague, J. 2018 205-210). Lähi-idän rikkaiden valtioiden imagolle hallaa tuottaneita ihmisoikeusjärjestöjen raportteja pyritään systemaattisesti ajamaan urheilullisen menestyksen varjoon. Amnesty International -ihmisoikeusjärjestö on syyttänyt, että Sheikki Mansour pesee Abu Dhabin mainetta ihmisoikeusrikkomuksiltaan puhtaammaksi sijoittamalla valtavia summia Manchester Cityyn (Doward, J. 2018).

Mansour on halunnut tehdä ehdottoman selväksi, ettei Manchester Cityä ostettu valtion varoilla, vaan Sheikin omilla henkilökohtaisilla varoillaan (Montague J. 2018, 212). Sheikki Mansourin motivaatio seuran ostoon ei vaikuta olevan henkilökohtaisen julkisuuskuvan nostattaminen, päinvastoin, Sheikki erittäin harvoin antaa julkisia lausuntoja ja on vierailut joukkueen ottelussa paikan päällä yli kymmenen vuoden omistajuuden aikana vain kerran (Rickett, O. 2019). Abu Dhabista lähtenyt investointi Manchester Cityyn voidaan nähdä kuitenkin vallanosoituksena Yhdistyneiden arabiemiraattien toiseksi suurimmalle emiraatille Dubaille (Montague, J. 213). Dubai on pyrkinyt tekemään valtavaa näkyvyyttä sijoittamalla eri tavalla jalkapalloon. Dubain hallinnon omistama maan suurin lentoyhtiö Emirates on solminut

sponsorisopimuksia suurien eurooppalaisten jalkapallojoukkueiden kanssa. Emirates logo on ollut muun muassa Chelesan, Arsenalin, Real Madridin sekä PSG:n paidoissa ja Emirates omistaa Arsenalin stadionin nimeämisoikeudet. Tavoite on kuitenkin sama, pyritään luomaan näkyvyydellä mielikuvia länsimaaystäväällisyydestä ja toiminnan kunnollisuudesta. (Montague, J. 2018, 213-215, 261)

Lähi-idän sijoittajille yhteistä on ymmärrys siitä, että englannin Valioliiga on tehokas keino käyttää niin sanottua Soft poweria eli pehmeää vaikuttamista. Yhdistyneet arabiemiraatit julkaisivat vuonna 2017 ”The UAE soft power strategy”:n, jonka tavoitteena oli parantaa kotivaltion mainetta muiden maiden näkökulmasta (UAE 2019). Vaikka jalkapalloa ei suoraan mainita niin sanottuna pääpilarina, sen pehmeän vaikutuksen tavoitteet ovat ilmeiset. Pehmeän vaikuttamisen työkaluna käytetty Manchester City on tuonut valtavaa media näkyvyyttä Arabiemiraattien yrityksille, kuten Etihad, joka vaikuttaa turismiin positiivisesti. Menestys jalkapallossa on tuonut ihailijoita ympäri maapalloa, jotka herkästi unohtavat Lähi-idän ihmisoikeuksiin liittyvät syytökset iloitessaan ihannoimansa joukkueen menestyksestä. Menestys Valioliigassa tuo myös etulyöntiasemaa lehdistöä kohtaan, etenkin Englannissa. (Montague, J. 2018, 250-254)

5.6 Yhdysvallat

Valioliigan pitkäaikainen entinen toimitusjohtaja Richard Scudamore kannusti yhdysvaltalaisia sijoittajia ostamaan Valioliigajoukkueita, koska Fit & Proper testit oli huomattavasti helpompia ja läpinäkyvämpiä suhteessa Lähi-idän tai Venäläisten sijoittajien vastaaviin (Montague, J. 2018, 190). Amerikkalaisten omistajien motivaatiotekijänä sijoittaa oman maan sisäisen urheilun ulkopuolelle Valioliigaan on nähty lähes poikkeuksetta rahallisena. Cook ja Fallon tekemän tutkimuksen mukaan kehittyneiden markkinoiden sijoittajat hyödyntävät markkinointituntemustaan ja etsivät sitä kautta tuottomahdollisuuksia. Kehittyvien maiden sijoittajien motiivit sopivat hyvin Dunningin OLI -paradigmaan. Yhdysvaltalaiset urheilusijoittajat ovat oppineet kotimaan urheilusarjoista kuten NFL, NBA ja MLB tekemään urheilusta hyvin tuottavaa liiketoimintaa. Suurimpana houkuttimena Yhdysvaltalaisille sijoittajille on nähty Valioliigan järkälemäisen tuottavat televisio-oikeudet. Amerikkalaiset näkevät urheiluseuran enemmän viihdetuotteena kuin esimerkiksi englantilaiset näkevät joukkueen kaupungin ylpeyden aiheena, jota fanitetaan hyvinä- että huonoina aikoina. Lontoolaisen suurseura Arsenalin omistaja Stan Kroenke kertoi itse haastattelussa päinvastoin

kuin Venäläinen Roman Abramovich Chelsea -oston yhteydessä, että ei ostanut Arsenalia voittaakseen palkintoja ja jos haluaa että joukkue voittaa, ei kannattaisi ikinä sekaantua taloudellisesti joukkueeseen. (Montague, J. 2018, 70-72; Dunning 1976)

Ensimmäinen suora amerikkalainen sijoitus tapahtui, kun Glazerin perhe osti Valioliigan historian menestyneimmän joukkueen, Manchester Unitedin (ManU), velkarahoitetulla yritysostolla eli Leveraged Buyoutilla. Uudet omistajat lupasivat olla amerikkalaistamatta ManU:a. Muutokset olivat kuitenkin valtavat, etenkin kaupallisella osastolla. Kaupallisen osaston henkilöstömäärä ensimmäistä kertaa ylitti joukkueen pelaajien määrän ja tavoitteeksi otettiin jättimäisten globaalien sponsorisopimusten sijaan tehdä mahdollisimman paljon yksittäisiä alueellisia sponsorisopimuksia. Alueellisten sponsorisopimusten malli on suoraan peräisin Yhdysvaltojen amerikkalaisen jalkapallon sarjasta NFL (National Football League), josta Glazierin perhe omistaa joukkueen nimeltä Tampa Bay Buccaneers. Unitedin fanit ovat syyttäneet Glazeria rahastuksesta, kun Unitedista tuli ensimmäinen jalkapallojoukkue, josta omistaja on nostanut tuloja yli miljardi puntaa. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 105-108; Montague, J. 2018, 88; Conn, D. 2018)

Valioliigasta putoaa aina kauden päätteeksi kolme vähiten pisteitä kerännyttä joukkuetta ja toiselta sarjaportaalta nousee kolme joukkuetta seuraavaksi kaudeksi pudonneiden tilalle. Sunderland AFC:n silloinen toimitusjohtaja Martin Bain sanoi, että Valioliigasta putoaminen on taloudellisen katastrofi, kun pelkästään televisiotulot putoavat vähintään 60% (Sunderland Till I die 2018). Amerikkalaiset omistajat ovat yhdessä pohtineet miten Valioliigan karsitumissysteemiä voitaisiin uudistaa, peläten omien joukkueiden karsitumista, joka johtaisi sijoituksen tuottojen romahdukseen. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 213) Uudistuksen vaarana olisi, että Valioliigan jalkapallollinen taso laskisi ja heikon alkukauden vuoksi tammikuun siirtoikkunassa joukkueet myisivät parhaita pelaajiansa pois tuottojen toivossa.

Valioliigan tuottopotentiaali on huomioitu Yhdysvalloissa myös yksityisten pääomarahastojen keskuudessa. Valioliigajoukkueista on muodostunut niin houkutteleva sijoituskohde, että vuonna 2015 yksityinen sijoitusrahasto nimeltä Peak 6 osti AFC Bournemouthista 25% osuuden. Yksityisten sijoitusrahastojen investointien motivaationa on päästä osalliseksi Valioliigan tuottoihin. (Noble, J. 2015)

5.7 FDI vaikutus Valioliigaan

Vuonna 1992 Valioliigaa perustettaessa, tavoitteena oli tehdä moderni, helposti markkinoitava ja mediaystävällinen liiga, jossa stadionit ovat turvallisia sekä kaupallisesti hyödynnettäviä niin televisioinnin- kuin katsojienkin osalta. Valioliigan perustajajäsenet kuten Arsenalin silloinen omistaja David Dein, Tottenhamin Irving Scholar sekä Manchester Unitedin Martin Edwards kävivät kaikki hakemassa oppia Yhdysvalloista, tarkemmin ottaen NFL:stä, kuinka urheiluliiketoimintaa kuuluisi johtaa ja markkinoida. Silloiset Valioliigan suurjoukkueiden omistajat olivat hyvin vaikuttuneita amerikkalaisten tavasta tehdä urheilusta viihdeliiketoimintaa ja halusivat luoda uudesta Valioliigasta samankaltaisen. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 15-20) Valioliigan kaupallistumisen vaikutukset näkyvät suuresti, kun tutkitaan Valioliigajoukkueiden omistajarakenteen muutoksia (Nauright, J. & Ramfjord, J. 2010). Voidaan sanoa, että Valioliiga onnistui tavoitteessaan luoda globaalisti kiinnostavaa ja tuottavaa liiketoimintaa, jonka puolesta puhuu muun muassa ulkomaisten yksityisten pääomarahastojen mukaan tulo.

Amerikkalaisten ammattiurheilusijoittajien vaikutus valioliigan kaupallistumiseen on selkeästi suurin kaikista. ManU:n, Arsenalin sekä Liverpoolin siirryttyä amerikkalaisomistukseen nämä joukkueiden markkina-arvot ovat nousseet yhteensä noin 7 miljardia dollaria. (Robinson, J. & Clegg, J. 2018, 216) Kuvasta 3 näemme myös, että Valioliigan mainos- ja sponsoritulot ovat lähes kolminkertaistuneet kymmenessä vuodessa, sitten vuoden 2005 ja ensimmäisen amerikkalaisen suoran investoinnin. Kuvasta 2 näemme, että vuonna 2007 solmittu televisio-oikeussopimuksen arvo on lähes nelinkertaistunut uusimpaan, vuonna 2019 solmittuun sopimukseen verrattuna. Englannissa, joukkueiden kotikannattajat eivät yleisesti pidä amerikkalaisista sijoittajista. Amerikkalaiset omistajat nähdään usein syypääksi Valioliigan kaupallistumisen tuomille huonoille puolille. Amerikkalaisten omistajien syyksi nähdään lippujen hintojen nousu, täysin istumapaikoitetut huonon tunnelman stadionit sekä jalkapallon siirtyminen kalliille maksukanaville. Valioliigajoukkueiden amerikkalaisomistajien nähdään kiinnittävän huomiota liikaa kaupalliseen antiin, unohtaen jalkapallollisen menestyksen tavoittelun. (Smith, R. 2017) Amerikkalaiset omistajat kuitenkin todellisuudessa ovat tuoneet Valioliigaan paljon jalkapallollista menestystä. Amerikkalaiset ammattiurheilusijoittajat ovat tuoneet muun muassa kotimaan sarjoissa tuottoja lisäävää myynnin ja markkinoinnin osaamista (Montague, J. 2018, 70-72).

Monet ulkomaiset sijoittajat ovat tuoneet ostamiinsa joukkueisiin rahakkaita sponsorisopimuksia kotimaastaan ja mahdollisesti toisista omistamista yrityksistään. Esimerkiksi Manchester City teki muhkean yhteistyösopimuksen uuden omistajansa Sheikki Mansourin kotimaan Arabiemiraattien hallituksen omistaman lentoyhtiö Etihadin kanssa (Sims, P. J. 2018). Venäläisen Roman Abramovichin Chelsea solmi Venäjän valtion energiayhtiö Gazpromin kanssa sponsorointisopimuksen ja Thaimaalaisomisteisen Leicesterin pelipaitojen pääsponsoripaikalla on King Power, joka on joukkueen omistajan toinen yritys (Pitt-Brooke, J. 2014; Montague 2018, 172-187).

Ulkomaisten sijoittajien kautta Valioliiga on levinnyt ympäri maapalloa ja esimerkiksi Thaimaassa Leicesterin ilmiömäinen Valioliigamestaruus on nostanut joukkueen koko maan ylpeydeksi (Montague, J. 2018 172-174). Ulkomaiset omistajat ovatkin omalla perimällään toimineet markkinoivana voimana, joka vaikuttaa fanien määriin, televisio-oikeuksien kysyntään ja jalkapalloturismiin. On vaikea mitata olisiko Valioliiga voinut kaupallistua, ainakaan näin voimakkaasti, ilman ulkomaisten suorien sijoittajien tuomaa taloudellista- ja osaamispanosta. Ulkomaisten sijoittajien mukaantulo on kuitenkin avannut sekä taloudellisia- että markkinoinnillisia mahdollisuuksia, joita alun perin Valioliigan perustajat toivoivat saavansa.

5.8 Vaikutukset Iso-Britannian talouteen

Englannin Valioliigan bruttoarvonlisäys Iso-Britannian bruttokansantuotteeseen oli kaudella 2016/17 7,6 miljardia puntaa, vaikutus on kasvanut Valioliigan ensimmäisestä kaudesta noin 800%. Suomen 2015 suurin yksittäisen yrityksen tuottama vaikutus, jonka teki UPM (United Paper Mills), oli noin 4,1 miljardia euroa ja toiseksi suurin vaikutus oli OP-ryhmällä (Osuuspankki), noin 3,1 miljardia euroa (ETLA 2016). Valioliiga ja sen joukkueet yhdessä loivat noin 100 000 työpaikkaa ja vertailukohtana, vuonna 2015 suomen 10 suurinta työllistäjäyritystä työllisti keskimäärin noin 82 000 henkilöä (Muhonen, T. 2016). Valioliigan toiminta aiheutti myös verotuloja valtiolle kaudella 2016/17 yhteensä 3,3 miljardia puntaa ja esimerkiksi koko suomen yhteisöverokertymä vuonna 2017 oli 5,5 miljardia euroa (Brännare, S., Rissanen, J., Martti, E. 2018). Iso-Britannian kansainvälisen kaupan ministeri Dr Liam Fox alleviivaa Valioliigan vaikutuksia taloudelle sekä imagolle. Ministeri Fox painottaa, että Valioliigasta on tullut maalle tärkeä vientituote. Englannissa kävi kauden 2016/17 kauden

aikana tutkimuksen mukaan 686 000 turistia, joiden pääasiallisena tarkoituksena oli tulla katsomaan Valioliigaa, tutkimuksen mukaan jalkapalloturistit kuluttivat yhteensä noin 555 miljoonaa puntaa matkoillaan. VisitBritainin tutkimuksen mukaan lukujen odotetaan nousevan tulevaisuudessa, erityisesti Aasian kiinnostuksen vuoksi. (EY 2019; VisitBritain 2019)

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän kappaleen ensimmäisessä osassa käydään läpi tutkimuksen keskeiset tavoitteet ja saadut tulokset yhteenvetona. Toisessa osassa tehdään johtopäätökset peilaten saatuja tutkimustuloksia kysytyihin tutkimuskysymyksiin.

6.1 Yhteenveto

Tämän tutkimuksen oli tarkoitus tutkia ulkomaisten suorien sijoittajien motivaatiotekijöitä ja niiden eroja. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään vaihtelevatko motivaatiotekijät eri sijoittajien välillä ja kuinka paljon. Haluttiin selvittää myös, onko olemassa yleistettävää teoriaa Valioliigaan tehtävien ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatiotekijöistä. Tutkimuksessa selvitettiin myös kuinka ulkomaalaiset suorat sijoitukset ovat vaikuttaneet Valioliigan räjähdysmäiseen kaupallistumiseen ja olisiko kaupallistuminen ollut mahdollista ilman ulkomaisia investointeja. Viimeisenä tutkimuksessa haluttiin selvittää kaupallistuneen Valioliigan taloudellisia vaikutukset Ison-Britannian taloudelle vai virtaako kaikki hyöty suoraan ulkomaisten sijoittajien kotimaihin.

Tutkimuksessa analysoitiin suuri joukko erilaisia lähteitä, kuten aiempia tutkimuksia, tutkivaa kirjallisuutta, artikkeleita sekä yhtä dokumenttia. Aineiston analyysin pohjalta luotiin kategoriat, joihin sisällytettiin kategorian ideologiaan liittyviä poimintoja eri lähteistä tukemaan toisiaan ja vahvistamaan ideologiaa. Kategorioille luotiin alakategorioita, jos huomattiin yläkategorian jakautuvan systemaattisesti. Kategorioiden välille pyrittiin löytämään yhteyksiä ja sitä kautta luoda aineistosta kumpuavaa teoriaa, koska tutkimukseen lähdettiin mahdollisimman vähin olettamin sekä ilman todistettavaa hypoteesia. Pääkategoriat muodostuivat motivaatiotekijöiden mukaan, jotka jakautuivat järjestelmällisesti ulkomaisen sijoittajan kansallisuuden mukaan. Pääkategorioiksi muodostui; Eurooppa, Yhdysvallat, Aasia, Venäjä sekä Lähi-Itä.

Vaikka aineiston pohjalta koodattavat kategoriat jakautuivat selkeästi, vastaukset tutkimuskysymyksiin eivät ole yksiselitteiset. Tutkimustulosten pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä ulkomaisten sijoittajien motivaatiosta ja niiden eriävyydestä mutta selkeää yhteistä teoriaa ei käytetyistä aineistoista saatu. Tutkimustuloksissa kuitenkin selkeästi kävi ilmi ulkomaisten sijoittajien vaikutuksia Valioliigan kaupallistumiseen, mutta se, olisiko

Valioliiga voinut kaupallistua ilman ulkomaisia sijoittajia, ei voida aineiston pohjalta varmasti määrittellä. Tutkimustuloksista voidaan helposti määrittellä ja skaalata Valioliigan vaikutusta Iso-Britannian taloudelle.

Valioliigaan tehtävät ulkomaiset suorat sijoitukset eroavat osittain perinteisistä FDI-teorioista. Neoklassiseen teoriaan perustuva Cookin ja Fallonin esiin tuoma näkemys muun muassa työvoima- ja pääomakustannuksien vetovoimasta ei toteudu Valioliigajoukkueen hankinnan yhteydessä. Myöhemmän vaiheen lisäykset FDI-teoriaan ovat lähempänä tämän tutkimuksen tuloksia ja erityisesti markkinoinnilliset motivaatiotekijät ajavat ulkomaisia sijoittajia ympäri maapalloa investoimaan Valioliigajoukkueisiin. Sen sijaan innovaatio-, kustannus- tai rahoitusedut eivät suoranaisesti ole syinä Valioliigainvestointien taustalla.

Dunningin vuonna 1976 kehittämän hyvin kuuluisan OLI -paradigman kehyksistä löytyy useita yhtäläisyyksiä Valioliigainvestointien motivaatiotekijöiden kanssa. OLI -paradigman ”Ownership” -kohdassa haettuja kyvykkyystekijöitä on ehdottomasti havaittavissa Valioliigajoukkueiden hankinnan taustalla, erityisesti kiinalaiset sijoittajat näkevät Valioliigajoukkueiden jalkapallollisen kyvykkyuden ja investoinneilla pyritäänkin usein siirtämään jalkapallollista menestyspotentiaalia kotimaahan. ”Location” -kohdassa maantieteellisten etujen näkökulma on selkeimmin havaittavissa Lähi-idän sijoittajien pyrkimyksissä luoda Länsimaaystävällistä imagoa käyttämällä Valioliigajoukkuetta soft power -työkaluna. Sisäistäminen ”Internationalization” -kohdassa on lähes välttämätöntä, koska Valioliigajoukkuetta ei voi siirtää kohdemarkkina Englannin ulkopuolelle. OLI-paradigma on kehitetty universaalisti toimivaksi toimialasta tai kohdemarkkinasta riippumatta ja Valioliigajoukkueen ostoa suorana investointina voidaan tutkia OLI-paradigman pohjalta, mutta kyseisen FDI-teoriamallin käyttötehokkuus kärsii Valioliigajoukkueiden sekä markkinan erityisten piirteiden vuoksi.

6.2 Johtopäätökset

FDI eli ulkomaisten suorien sijoitusten motivaatioita on tutkittu jo kauan ja eräänä vahvana teoriana toimii OLI -paradigma. Cookin ja Fallonin (2015) tutkimusta lukuun ottamatta FDI eli ulkomaisten suorien investointien motivaatiotekijöitä ei juuri ole tutkittu Valioliiga - yhteydessä. Ilmiö on verrattain nuori ja motivaatiotekijät ovat melko subjektiivisia, joka vaikeuttaa tieteellisen tutkimuksen tuottamista ilmiöstä. Teorioiden johtamista hankaloittaa

myös ilmiön globaalius. Globaalius tuo haasteita hyvin erilaisten lähtökohtien ja kulttuurierojen myötä. Tässä tutkimuksessa jaettiin koodauksella sijoittajien motivaatiot kategorioihin maantieteellisen kansallisuuden mukaan. Tässä tutkimuksessa pyrittiin ilman nollahypoteesia keräämään mahdollisimman paljon evidenssiä erilaisista aineistoista, jotta päästäisiin tekemään ilmiötä kuvaavia yleistettäviä teorioita.

Päätutkimuskysymys on:

”Ulkomaisten sijoittajien motiivit ulkomaisessa suorassa sijoituksessa Englannin Valioliigajoukkueisiin?”

Päätutkimuskysymykseen etsittiin vastauksia koodaamalla materiaalista löytyneet ajatukset ja ideologiat kategorioihin. Tässä tutkimuksessa tutkitut motivaatiotekijät jaettiin viiteen pääkategoriaan, jotka olivat; Eurooppa, Yhdysvallat, Aasia, Lähi-Itä sekä Venäjä. Vastauksesi haluttiin luoda mahdollisimman yksiselitteinen teoria hakemalla yhdistäviä tekijöitä kategorioiden välille, mutta tutkimustulosten pohjalta yksiselitteistä teoriaa ei voida luoda. Tutkimuksessa kävi ilmi, että motivaatiotekijät eriävät toisistaan hyvin paljon ja yhteisiä tekijöitä kategorioiden edustajien välille pystyttiin luomaan vähän.

Vaikuttaa siltä, että omistajien vähemmistön luova englannin ulkopuoliset eurooppalaiset ovat kiinnostuneet omistamiensa joukkueiden jalkapallollisesta menestyksestä sekä toivovat Valioliigajoukkueidensa luovan taloudellista lisäarvoa.

Aasialaiset omistajat jaettiin kahteen alakategoriaan, jossa kiinalaisten omistajien päällimmäisiksi motivaatiotekijöiksi nousi henkilökohtaiset poliittiset mahdollisuudet. Kiinassa voi ansaita poliittista jalansijaa investoimalla jalkapalloon, johtuen pitkälti maan johdon viime vuosien panostuksista maan jalkapallollisen menestyksen edistämiseen. Toisessa alakategoriassa on thaimaalaiset, joita Valioliigan historiassa on ollut kaksi. Thaimaalaisen motivaatiot ovat hyvin poliittiset ja tavoitteena on molempien omistajien tapauksessa ollut tulosten perusteella poliittisesti tahriutuneen julkisuuskuvan parantaminen ostetun Valioliigajoukkueen menestyksen avulla.

Venäläisten jalkapallosijoittajien motivaatio sijoittaa Valioliigaan on hyvin samankaltainen kuin esimerkiksi Venäläisten tekemien kiinteistösijoitusten taustalla. Euroopan ulkopuolelta tulevan on mahdollista saada Iso-Britanniasta niin sanottu sijoittajaviisumi, joka tarpeeksi suurella rahallisella sijoituksella Iso-Britanniaan takaa oleskeluluvan tietyksi ajan jaksoksi. Toisena syynä investoinneille selvisi, että Valioliigajoukkueeseen laitettu Neuvostoliiton kaatumisen jälkimainingeissa tienattu varallisuus on kätevä tapa hajauttaa kyseenalaistettua omaisuutta ilman että varojen alkuperää selvitetään tarkasti. Kuuluisin Valioliigan Venäläisomistaja Roman Abramovich peräänkuulutti haastattelussaan kuitenkin jalkapallollisen menestyksen hakuisuuttaan ostaessaan Chelsea.

Lähi-Idän jalkapallosijoittajien motiivit ovat joutuneet laajamittaisesti ihmisoikeusjärjestön kritiikin kohteeksi. Manchester Cityn ostanutta Arabiemiraattien hallitsijasuvun jäsentä Sheikki Mansouria syytetään huomion viemisestä pois olennaisista ihmisoikeusongelmista Valioliigajoukkueen menestyksen avulla. Yhdistyneiden emiraattien julkiseen hallitusohjelmaan kuuluu ”Soft power strategy”, jonka tavoitteena on parantaa maan julkisuuskuva muualla maailmassa. Lähi-Idän valtioita yhdistää ymmärrys siitä kuinka tehokas keino jalkapallo on soft power -työkaluna ja Valioliigajoukkueen omistamista pidetään tulosten perusteella pehmeän vaikuttamisen keinona.

Yhdysvaltalaiset ammattimaiset urheilusijoittajat näkevät Valioliigajoukkueen omistamisen taloudellisesti kannattavana, josta kertoo myös se, että Valioliigaan suoria investointeja on tehnyt kaksi amerikkalaista yksityistä sijoitusrahastoa. 2010-luvun puolivälin ensimmäisen yhdysvaltalaisen suoran investoinnin jälkeen Valioliiga on kehittynyt valtavasti kaupallisesti. Amerikkalaiset sijoittajat toivat omia kaupallistamisen tapojaan Valioliigaan, jotka oli todistettu toimiviksi Yhdysvaltojen suurissa urheilusarjoissa kuten NFL:ssä. Amerikkalaisten investoijien motivaatiot ovat tulosten perusteella hyvin tuotto-orientoituneet ja sekä joukkueet että liiga ovat amerikkalaisten myötä kehittyneet suureksi osaksi globaalia viihdeliiketoimintaa.

Yhdysvaltalaisen sijoittajien investoiminen englannin Valioliigaan on melko loogisen tapahtumaketjun seurausta. Valioliigaa perustettaessa perustajajäsenet ottivat mallia yhdysvaltalaisesta urheilusarjasta NFL:stä ja halusivat luoda uuden taloudellisesti toimivan ja hohdokkaan globaalisti seuratun sarjan. Valioliigan perustajat loivat toimivan pohjan, johon sijoittajilla on kaikki mahdollisuudet investoida tuottavasti. Ulkomaisista sijoituksista,

erityisesti yhdysvaltalaisista investoinneista on seurannut Valioliigan valtava kaupallinen kasvu ja globaali menestys.

Tutkimuksen viimeisessä tarkastelukohdassa avattiin Valioliigan vaikutuksia Englannin ja Iso-Britannian taloudelle. Iso-Britannian kansainvälisen kaupan ministerin mukaan Valioliigasta on tullut tärkeä vientituote ja väitettä tukee tuoreet tutkimukset. Vaikutukset ovat valtavat, kun mitataan bruttokansantuotteen lisäystä, työllistävää vaikutusta sekä verotulojen määrää. Valioliigan vetovoima ja globaali kannattajakunta tuovat valtavan määrän turisteja ympäri maapalloa brittiensaarelle vuosittain.

Tämän tutkielman tulokset eivät ole aiempien tutkimusten kanssa täysin linjassa ja tutkimuksen tuloksia on vaikea verrata muihin samaa ilmiötä tutkiviin tutkimuksiin. Myöskään perinteisten FDI -teorioiden avulla ei ole tehokasta tutkia Valioliigainvestointeja. Tulevissa tutkimuksissa voidaan hyödyntää tämän tutkielman kategoriakehikkoa. Jatkotutkimuksissa olisi rationaalista syventyä tässä tutkimuksessa käytettyjen pääkategorioiden motivaatiotekijöihin yksitellen. Yksittäisiin kategorioihin syventyneiden analyysien pohjalta luotujen teorioiden avulla olisi mielenkiintoista tehdä tämän tutkielman mallinen tutkimus uudelleen, kun kategorioista on enemmän tutkimusdataa tarjolla. Uuden tutkimuksen tavoitteena voisi olla Valioliigainvestoinneille kohdistettu FDI -teoria.

7. Lähteet

- Bullough, O. 2018. How Britain let Russia hide its dirty money. The Guardian. [Verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.theguardian.com/news/2018/may/25/how-britain-let-russia-hide-its-dirty-money>
- Burnton, S. 2019. A demanding perfectionist’: how Gino Pozzo did the unthinkable at Watford. The Guardian. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.theguardian.com/football/2019/may/17/gino-pozzo-watford-owner-fa-cup-final>
- Brännare, S., Rissanen, J., Martti, E. 2018. Pankit nousivat Suomen suurimmiksi yhteisöveron maksajiksi – OP:n työntekijä ei haluaisi olla töissä veroilla kikkailevassa yrityksessä. YLE. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10485059>
- Chawla, R. 2018. English Premier League Analysis. Maharaja Agrasen Institute Of Technology.
- City Football Group 2019a. Our teams. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.cityfootballgroup.com/our-teams/>
- City Football Group 2019b. Our Story. [Verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.cityfootballgroup.com/our-story/>
- Complete Sports 2019. The Impressive Record Of Gino Pozzo In Transforming Low Clubs To Elite European Clubs. [Verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.completesports.com/impressive-record-gino-pozzo-transforming-low-clubs-elite-european-clubs/>
- Cook, M. & Fallon, G. 2015. The determinants of inward foreign direct investment into the English Premier League. UKIAIB.
- Conn, D. 2018. Manchester United have been owned by the Glazers for 13 years. No wonder they’re struggling. The Guardian. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.theguardian.com/football/2018/oct/04/glazers-manchester-united>
- Deloitte 2019a. Annual Review of Football Finance 2019. [verkkodokumentti] Saatavilla: [file:///Users/joonasbraysy/Downloads/deloitte-uk-annual-review-of-football-finance-2019%20\(1\).pdf](file:///Users/joonasbraysy/Downloads/deloitte-uk-annual-review-of-football-finance-2019%20(1).pdf)
- Doward, J. 2018. Amnesty criticises Manchester City over ‘sportswashing’. [Verkkoartikkeli]. Saatavilla: <https://www.theguardian.com/law/2018/nov/11/manchester-city-owners-accused-sportswashing-gulf-image>
- Dunning, J. H. 1976. Trade, Location of Economic Activity, and the MNE: A Search for an Eclectic Approach.
- Dunning, J H. 1988. Explaining international production. London: Unwin Hyman Ltd.

EY 2019 - [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Premier-League-economic-and-social-impact-January-2019/\\$FILE/EY-Premier-League-economic-and-social-impact-January-2019.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Premier-League-economic-and-social-impact-January-2019/$FILE/EY-Premier-League-economic-and-social-impact-January-2019.pdf)

ETLA 2016. Suurten yritysten ja niiden arvoketjujen rooli taloudessa. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. [verkkodokumentti] Saatavilla: <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-53.pdf>

FIFA 2019 - <https://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/>

FIFA 2019a - <https://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/britain-home-of-football.html>

FIFA 2019b - <https://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/global-growth.html>

FWA 2019. FOOTBALL BOOK OF THE YEAR. [verkkosivusto] Saatavilla: <http://footballwriters.co.uk/editorial/football-book-of-the-year/>

Gibson, O. & Oltermann, P 2014. Is Katharina Liebherr, Southampton's owner, in it for the long term? The Guardian. [Verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.theguardian.com/football/2014/jan/16/katharina-liebherr-southampton-football-owner-german-markus>

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. 1967. The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative research. New York, Aldine de Gruytera

Hamil, S. & Walters, G. 2010. Financial Performance in English professional football: ‘an inconvenient truth’. Soccer and Society, 11(4)

OV UK 2019. Investor visa (Tier 1). Government United Kindom. [verkkosivu] Saatavilla: <https://www.gov.uk/tier-1-investor>

Gundogan, I. & Sonntag, A. 2019. Chinese Football in the Era of Xi Jinping: What do Supporters Think? Journal of current Chinese affairs, Vol 47, issue 1.

Kilpatrick, J. 2015. Who is Bournemouth's Russian owner Maxim Demin? Skysports. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.skysports.com/football/news/11743/9827260/who-is-afc-bournemouths-russian-owner-maxim-demin>

KPMG 2019a. Broadcasting revenue landscape – big money in the “big five” leagues. [verkkosivusto] Saatavilla: https://www.footballbenchmark.com/library/broadcasting_revenue_landscape_big_money_in_the_big_five_leagues

KPMG 2019b. Services. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.footballbenchmark.com/services>

LawInSport 2019. A guide to the Owners' and Directors' Test in English football. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.lawinsport.com/content/articles/item/a-guide-to-the-owners-and-directors-test-in-english-football>

- Moosa, I. A. 2002. Foreign Direct Investment – Theory, Evidence and Practise. Palgrave 2002. [E-kirja]
- Montague, J. 2018. The Billionaires Club – Unstoppable rise of football’s super-rich owners. Bloomsbury, Lontoo.
- Montague J. 2019. Books. [verkkosivusto] saatavilla: <https://jamesmontague.com/writing/>
- Muhonen, T. 2016. Suurimmat työnantajat työllistävät yhä vähemmän – kolmessa vuodessa - 30 %. Taloussanomat. [verkkoartikkeli] saatavilla: <https://www.is.fi/taloussanomat/omaraaha/art-2000001917888.html>
- Nauright, J. and Ramfjord, J. (2010) Who owns England's game? American professional sporting influences and foreign ownership in the Premier League. Soccer & Society, 11:4
- Nielsen 2016. China and Football. [Verkkodokumentti] Saatavilla: <https://www.nielsen.com/wp-content/uploads/sites/3/2019/04/china-sports-business-football-report.pdf>
- Nielsen 2018 - https://niensports.com/wp-content/uploads/2014/12/Nielsen_World-Football-2018-6.11.18.pdf
- Noble, H. & Mitchell, G. 2016. What is grounded theory? Evidence-based nursing. Vol.19. Iss. 2.
- Noble, J. 2015. Premier League’s success sparks US private equity interest. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.ft.com/content/592e9bc2-8f9e-11e5-8be4-3506bf20cc2b>
- Norwich City 2019. Key People. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.canaries.co.uk/Our-Club/Key-People/>
- OECD 2008. Benchmark Definition of Foreign Direct Investment. [verkkodokumentti] Saatavilla: <https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf>
- Pitt-Brooke, J. 2014. Chelsea vs Schalke: Controversial Gazprom deals cast cloud ahead of Champions League game. Independent. [Verkkortikkeli] Saatavilla: <https://www.independent.co.uk/sport/football/european/chelsea-vs-schalke-controversial-gazprom-deals-cast-cloud-ahead-of-champions-league-game-9736801.html>
- PL 2019 - <https://www.premierleague.com/news/1225124>
- Preece, A. 2019. Birmingham Mail. How much are Aston Villa's billionaire owners worth - The spending power of Nassef Sawiris and Wes Edens. [Verkkortikkeli] Saatavilla: <https://www.birminghammail.co.uk/sport/football/football-news/aston-villa-edens-sawiris-fortune-15124099>
- Rickett, O. 2019. Manchester City, Abu Dhabi and the rise of English football's new order. Middle East Eye. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.middleeasteye.net/big-story/manchester-city-abu-dhabi-football>

Robinson, D. 2018. NS Business. Football club owners: How the men behind every Premier League team made their fortunes.

Robinson, J. & Clegg, J. 2018. The Club: How The English Premier League became the wildest, richest, most disruptive force in sports. First Mariner Books, USA.

Rohde, M & Breuer, C. 2016. Europe's Elite Football: Financial Growth, Sporting Success, Transfer Investment, and Private Majority Investors. Institute of Sport Economics and Sport Management, German Sport University Cologne.

Sims, P. J. 2018. The Circumvention of UEFA's Financial Fair Play Rules Through the Influx of Foreign Investments. Northwestern Journal of International Law & Business, Vol.39. Iss. 1.

Smith, R. 2017. Love the Club. Loathe the American Owner. New York Times. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.nytimes.com/2017/09/16/sports/soccer/premier-league-american-owners.html>

Statista 2019a - <https://www.statista.com/topics/3156/football-in-the-uk/>

Strauss, A., & Corbin, J. (1994). Grounded theory methodology: An overview. Thousand Oaks, Kalifornia. Sage Publications, Inc.

Statista 2019b. Premier League TV broadcasting rights revenue* from 1992 to 2019 (in million GBP). [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.statista.com/statistics/385002/premier-league-tv-rights-revenue/>

Sunderland till i die 2019. Netflix. [Dokumentti]

Conn, D. 2019, The Guardian. Premier League finances: the full club-by-club breakdown and verdict. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.theguardian.com/football/2019/may/22/premier-league-finances-club-guide-2017-18-accounts-manchester-united-city>

Tharoor, I. 2016. How the Leicester City fairy tale began in Thailand. The Washington post. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/05/03/how-the-leicester-city-fairytale-began-in-thailand/>

Tilastokeskus 2019. Käsitteet: Ulkomainen suora sijoitus. [verkkosivu] Saatavilla: https://www.stat.fi/meta/kas/ulk_suora_sijoi.html

UAE 2019. The UAE Soft Power Strategy. UAE Government. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://government.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/federal-governments-strategies-and-plans/the-uae-soft-power-strategy>

UEFA 2019. Financial Fair Play. [verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/financial-fair-play/>

VisitBritain 2019. VisitBritain research shows power of Premier League in boosting tourism to Britain. [Verkkosivusto] Saatavilla: <https://www.visitbritain.org/visitbritain-research-shows-power-premier-league-boosting-tourism-britain>

Wallace, S. 2019. Telegraph. Sheffield United owner Prince Abdullah lays out club's vision and says he would be 'crazy' not to keep manager Chris Wilder. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://www.telegraph.co.uk/football/2019/09/19/sheffield-united-owner-prince-abdullah-lays-clubs-vision-says/>

YK 1999. World Investment Report 1999 - Foreign Direct Investment and the Challenge of Development. [verkkodokumentti] saatavilla: https://unctad.org/en/Docs/wir1999_en.pdf

Xi, E. X. 2018 The Rise and Fall of Soft Power. Foreign Policy. [verkkoartikkeli] Saatavilla: <https://foreignpolicy.com/2018/08/20/the-rise-and-fall-of-soft-power/>